✓ इ.पु. ४४३

হ.স. ৪৫৫
১২৬৫

श्रीः

॥ श्रीरामनाथस्वामिनेनम ॥

स्कान्धपुराणान्तर्गत

श्रीसेतुरामेश्वरमाहात्म्यसंग्रहः

ह्यांत पुण्यकाल महासंकल्प समुद्रस्नान माघस्नान

क्षेत्रपिंड दशदान तर्पण

श्रीरामचंद्रादि देवऋषिकृत हनुमत्स्तोत्र सहित

तीर्थ व कथा संग्रह.

कुंभघोण ब्रह्मश्री डि. बापुराव यानि ग्रथिले

हे ग्रंथ

यानि अनेक विद्वांसाचे सहायाने संशोध्य परिष्कृत केले

मधुराक्षेत्रस्थ मधुरा रामेश्वर

पुस्तकालयाधिपति नागलिंग पिळ्ळै

ह्यानि

श्री विद्याविनोदिनि मुद्रालयांत छापिले

तञ्जावर.

All Right Reserved.

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ श्रीसेतुरामेश्वरमाहात्म्यसंग्रहः ॥

॥ श्री विघ्नेशायनमः ॥

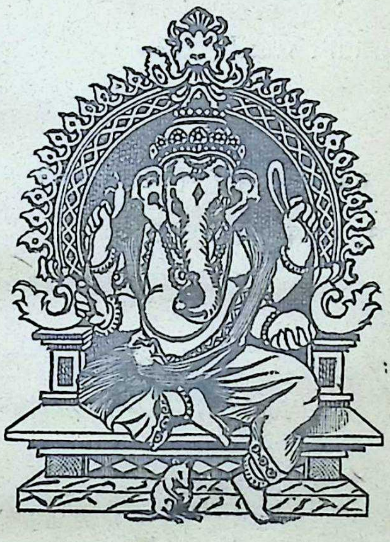

ऊन अपेक्षकविघ्नेश्वर

देवंनमामि:गणनाथमनाथबंधुं सिंदूरपूरपरिशोभित गंडयुग्मम् ।
उद्दंडविघ्नपरिखंडन चंडदंडमाखंडलादि सुरनायकबृंदवंद्यं ॥

१ तंजावरांतून, उप्पूरमार्गें रामेश्वर रस्थांत उप्पूरांत, गणो-
च दर्शनकरवा यहविनायकाचे सेतुबंधनाकरितां विश्वकर्मचांश नळप्रति-
करून अविघ्नसमासिकेले यहि पहिलाप्रतिष्ठा.

भद्रकाळि

२ नवपाषाणतीर्थ रामनाथपुराचे उत्तरदिशि नंवु (९) मजिल आहे.

देवीपट्टणांत नवपाषाणख्यात नवग्रहाचेसमीप समुद्रस्नानसंपवू श्राद्ध, तर्पण, दशदान, नवग्रहपूजादि करावे.

चक्रतीर्थ

३ धर्मपुष्करणीह्मणाचे चक्रतीर्थेस्नानकराव ह्याचमहत्म्य, पार्वी देवि महिषासुरसहित क्रोधदाटून युद्धकरितां युद्धास भीतिधरून ह्यापुष्क र्णींत मज्जनझाला तैसे बुडले महिषासुराचे, वर्तमान आकाशवाणीन कळू तिचे वाहन सिंहाला त्यापुष्करणीचे सर्वपाणीप्याला आज्ञाकरून त्यां प्राण हरणकरून भूमिवरपाडिलि त्यामुळे तीपुरीला देविपट्टण ऐसे नां

ठेविले ती देविहिं रक्तकाळीव नांववाहिलि रामेश्वराचे तीर्थसर्वास प्राचीन तीर्थ हे

दर्भशयन

४ श्री दर्भशयन चक्रतीर्थ रामनाथपुराचे दाक्षिण्यभागे सातम इल धगडेंत आहे. ह्यातीर्थाचे समार्धभाग दर्भशयनांत आहे राम समुद्रांत सेतुबंधनकेले सेनासहित, निराळ लंकेलाजावून रावणवधाकरितां दर्भासना-रबसून वरुणमंत्र, सातदिवस जपिलेलास्थल चक्रतीर्थामध्ये, व शंखमुख-र्थिंन्तहिस्नानमुख्यकराव श्री आदिजगन्नाथदेवाचि दर्शनाऽत्यावश्यकरावा तुबंधन नजरेस अधळत बगाव, हे उत्तमतीर्थ, धर्मदेवता गालवमहाऋषी त्तमास विधूमचक्रासहिंमोक्षदिला आहे

५ क्षीरकुण्ड नामकाख्य दुग्धसरोवर दर्भशयन नामक तिरुप्पु-णींत स्वल्प दक्षणपार्श्वी आहे.

पूर्वि मुद्गलनामक महाऋषि त्ये येथ विष्णुचे तपःश्रिया केले णकी एक याग केले त्यान्त श्रीमन्ननारायण लक्ष्मीसमेत प्रसन्नहोवून रीरहतां मुद्गलतपोनिधिवराचे स्तोत्र

प्रथमंजगतः स्रष्ट्रेपालकायततः परम् ।
संहर्त्रे च ततः पश्चान्नमोनारायणायते ॥ १ ॥

नमश्शङ्कररूपाय कमठायचिदात्मने ।
नमोवराहवपुषेनमः पंचास्यरूपिणे ॥ २ ॥
वामनायनमस्तुभ्यं जमदग्निसुतायत ।
राघवायनमस्तुभ्यं बलभद्रायतनमेः ॥ ३ ॥
कृष्णायकल्कयेतुभ्यं नमोविज्ञानरूपिणे ।
रक्षमांकरुणासिंधो नारायणजगत्पते ॥ ४ ॥
निर्लज्जं कृपणंक्रूरंपिशुनं दाम्भिकंशठम् ।
परदार परद्रव्य परक्षेत्रैकलोलुपं ॥ ५ ॥
असूत्रायाविष्टमनसंमांरक्षकृपयाहरे ॥

याप्रमाणे स्तुतिकेला श्रीमन्नारायण मुद्गल्याचे भक्ति स्तुति श्रवणकरून सन्तुष्टमनाने त्याचे अभीष्टवरविचारकेले मुद्गलःमाझेक्षारियागास सायंकाळि प्रातःकाळि अपेक्षित क्षीरपाहिजेह्मणून प्रार्थिले मुद्गलाचेवचन श्रवणकरून भगवान विश्वकर्मालाबलावून एकतटाकनिर्मावून कामधेनूलाबलावून ह्ये सरोवर दूधाने पूर्णकरावमणून अज्ञादिले तत्कालापासून क्षीरकुण्डह्मणून प्रसिद्ध आहे. ह्यान्तस्नानकर्णेहार पुरुषासकोणतपदार्थीहिदुर्लभनाहि. मुक्ति हस्तगत आहे हे श्रीविष्णूचे अनुग्रह त्यान्त बहुकाल स्नान यागकरून अन्तान्ति दैदीप्यमान शरिरधारणकरून विष्णु तुल्यझाले काश्यपऋषीचभार्या विनता १ कद्रु २ इन्द्राचेउच्चैश्रवाला देखून विनतेपासि ह्याघोड्याचें पूंस नील आहे ह्मणाली । बिनतानाहि ह्मणली तक्षणी दोहासहि तर्क निवढझाले । विनता कद्रुसि नील असलीतर म्या तुझे दासिहोयीन ह्मणालि । कद्रु अश्वाला पूंस श्वेत असलीतर म्या तुझे दासि होयीन ह्मणालि याप्रमाण दोघिहि शपत केले तम्मा कद्रु स्वपुत्र सर्पास बोलावून उच्चैश्रवाचे पूंस कोन्यांत नीलकर मणून आज्ञापिलि कार्को

टकाविना इतर सर्वे संमति न पावले कद्रुकोपून जनमेजय सर्पयागान्त तुह्मी नाशपावाल ह्मणून शापिलि । मातृवचनेप्रमाणे कार्कोटक स्वर्गलोक जावून उच्चैश्रवाचे पूंसान्त अपण लपटहोवून कृष्णवर्ण, अञ्जनासमान दाखविला विनता तीचि पुत्र गरुडालहिं दासकेलीली कद्रूचे कापट्य काश्यप जाणून पापनिवारणार्थ कद्रुचे पुत्रास क्षीरकुण्डान्त पक्षत्रय स्नान कराविले तंमा आकाशवाणि तुमचे पापनिवारणझाले ह्मणाली । ते ऐकून माता आणि पुत्रे संतोषभरितहोवून स्वस्थानपावले.

६ बेताळतीर्थ, वेत्तलैमंडप ह्मणायाचि स्टेषनांतून एक कोशांत अहे ते ग्रामास बेताळ असा नांव ह्या तीर्थांत सुदर्शननांवे कोणिं एक गंधर्व-राजा गालवनांवाचे ऋषि कन्या कांतिमतीला देखून तीला बलात्काराक्रमण केलेल्याकाळिं त्याला तो ऋषि वोळखून त्याचे मांस रुदिर पानकरून स्त्रीजनांच बळात्कारहरण, राक्षस बेताळांचेक्रिया अरेगंधर्वा तू केलेले दुष्क्रिया यासाटि, तू पहिले नरजन्मांत अवतरून अनंतर बेताळजन्मेपात-शील ह्मणून दिलेलाशापाप्रमाणे बेताळरूपधारणकरून वरसांगलेली तीर्थांत स्नानकरून बेताळरूपसोडून पूर्ववत् गंधर्वरूपवाहून मोक्षपोंचला.

७ पापविनाशतीर्थ, हे दिव्यस्थळ वेत्तलैमंडपसत्राचासमीप्यांत आहे धृढमतिनामांचे एकशूद्राला सुमतिनामे एकब्रह्मचारिब्राह्मण बटु ब्रह्मकर्मा दि वेदांध्ययनयाग व ब्रह्मकर्माचि यानुष्ठान मंत्रोपदेशसिक्षिलेकारितां बहुक जन्म जन्मून मृतपावून कष्टांतबुडून अतिं ब्राह्मणजन्मासएवून भूतग्राहकहोवून भ्रमत असतां कुंभोद्भव अगस्त्याचे उपदेशावरून पापनाशतीर्थनांव पुण्यती. र्थांत अवगाहन स्नानकरून, पापांतून विमुक्तझाला धृढमतिनावं शूद्र अंति घारिचाजन्मनेवून प्रेतभक्षणकरून हे पापविनाशाचेतर्थिस्नान तीर्थप्राशनके-ल्यामुळें त्याला जन्मसाफल्य व मोक्षहिं हीतिर्थ दिली गृध्रजन्मजावून मुक्ति पावला.

श्री हनुमान्

८ कपितीर्थ, पांबनामध्ये सामुद्रांतामिळले आहे एथे समुद्रस्नानकरवा श्रीरामचंद्राच वानरसेना दळ एक सरोवरनिर्माणकरून त्यामध्येस्नानकरून इला महाविशेषमहात्म्यघडावा अस बहुळवरदिले अनंतर श्रीदशरथनंदन दाशरथीचे पद्मचरणिं मस्तकठेवून नमस्करून त्वां ह्यातीर्थास अमोघ फल-प्राप्तह्वांवया वर द्यांवया स्तोत्रकरितां श्रीरामचंद्र अह्लाद चित्तिधरून गंगा, यमुना, गया, प्रयागादि तीर्थस्नानफल चतुर्वेद अध्ययनफळ त्रुमूर्तींचे दर्शन-फलहिं ह्यांतस्नानकरणार लभ्यहोयीलह्मणून वरदिले प्रस्तापि हे तीर्थ पांबन् असा नांव पूर्वीं गादितनय विश्वामित्र वसिष्टासमान ब्रह्मऋषि होवांहह्मणून उत्तरपार्श्वे आरण्यप्रदेशांत पंचेंद्रियानिग्रह करून हजारदेव वर्ष तप तपिले त्या तपाचि घातकरावया देवपाठविलेलीरंभाला कौशिकमुनिवरदेखून तू शिळाह्रोवून जा ह्मणून शापिले ती दाहाहजारवर्षपाषणरूपांत असतां तेथे तपकरीतहोते अगस्त्याचे शिष्य स्वेतमहामुनिचे तपोघ्नकेलीली अंगारकानाम राक्षसीलामारेजाह्मणून रंभारूपशिलेलापाठऊवून अंगारका राक्षसीवर धांव-वीले न क्षणांतर पाषाणपुतळिहिं तिला धावुंदवडतां तीराक्षसी कपितीर्थी-पातली अश्म रूपिणि त्यातीर्थ निधींत अवतरून ती अंगारका राक्षसीला वधिलि असलीश्रेष्ठतीर्थीत उत्तरल्याविषयाकारण रंभेचि शिला रूप विमुक्त-होवून तेज पुंजस्वस्वरूपाने स्वर्गलोकजावून रंभासुखिराहिलि तीराक्षसीहिं कपितीर्थाचे अकस्मात्सानघढलेफलहेतूने दिव्यभवनप्राप्तझालि.

९ भैरवतीर्थ, भैरवतीर्थह्मणायाचे तीर्थ पांबनांत एक पुष्करणी

श्री सीता

१० सीताकुंडतीर्थ, तंगच्चिमठास उत्तरभागेंत आहे विंध्यारण्यांतहोते ते एक त्रिवक्रनामाचे राक्षसाचेपुत्र वैजयंतपुरिचे राजा कपालभरनांवाचे राक्षसाला इंद्रानेघातकेले तोकारणाने धरलेलाब्रह्महत्याने पीडावंतहोवून असतां त्याचेनिवारणेकारितां चतुर्मुखाचे आज्ञाप्रकारे सीताकुंडतीर्थासजावून शिवाराधना यगहिंकरून स्नानहिंकरून ब्रह्महत्याचेपापहिंसांडून इंद्र विमोचन पावले रावणाने नेले सीताचिपाति वृत्यप्रगटासि यांवयासाटि सीता अग्निकुंडांतगुप्तझाले ह्याठायिं सीतेलारघुनाथ अग्नींतगुप्तहोह्मणतां छायारूपधारणकेलेलिजागा तोकारणाने सीताकुंड असानांव प्रसिद्धझाले त्याचपूर्वीं समुद्रामध्ये श्रीरामचंद्र धनुषउभिरोवून सीताचिदाहशमनार्थ गोडपाणींउत्पन्नकेलेलेस्थळ आताहिं प्रसक्ति प्रस्तापकाळांत पानालाउत्तमउदक निरंतर अच्छोदमिळत आहे.

११ मंगलतीर्थ तंगच्चियठास पूर्वरस्ताचे दक्षणेंत अहे चंद्रवंशाचाराजा विक्रमपांड्याचे तनय, मनोजव राजा भार्या, सुमित्रापुत्र चंद्रकांतहीं राज्यकरीत असतां राजाचे दुर्नीतिकारण, अन्नियाय व्यापिलीका-

ग्ण हूणदेशाचा राजा गोलभ त्याचेराज्य अपहरिला मंगलाधिपमनोजव राज्यत्यागकरून पत्नीसहित वनप्रवेशजावून क्षुत्पिपासामुळे मूर्छितझाला सति व सुत दुःखांतपडले तात्काळ भोंवति भगवान् पराशर तिंथे आले त्या महातपोधनाचे पायिं नमस्करून दुःखते निवेदनकेलेले श्रवणकरून तो मुनिवर ह्यामंगलतीर्थांत तीनमास प्रतिदिन प्रातःकाळि स्नानकरून संध्या जपतप होमादि व श्राद्धादिक करून संपल्यानंतर नष्टगेलेले रथ गज तुरग आयुध वस्त्राभरणादिक सकळ संपत्तिहिं ह्यातीर्थांतून लभ्यहोईल ह्मणून ऋषिउपदेशकेल्याप्रमाणे तीनिमासव्रतानुष्ठाने असतां त्याप्रमाणे जलांतूनसर्वस्वहिं प्राप्तहोवून गोलभहूणशत्रूला युद्धांन्तजिंतून पुनः पूर्ववत् राज्यभारकरून स्वल्पकाळांतरि तनुजेस राज्याभिषेकरचुवून हीमंगळतीर्थास भार्यासह एवून मंगळतीर्थ प्रदेशे वासकरून शुचियुतराहून अचिरकाळांन्त परमशिवाचे पदगतिविशेषपावला ते सुमित्रा मनोजवाचे पत्नि साध्वी पुण्यशील। पतिबरोबर सहगमनकेलि यामुळे हीमंगळतीर्थनांवघेतालि.

१२ अमृततीर्थमहात्म्य, एकांत रामस्वामिचेमंदिरांत श्रीरामचंद्र लक्ष्मण बिभीषण हनुमंत सुग्रीव प्रभृतिसहित लंकागमन कार्यांतयोचनाकरीत असतां समुद्रघोष श्रोत्रासमंदगतिझालल्यामुळे त्याघोषाचे बाहुउचलून शब्दशमनकेले आताहिं निश्शब्द आहे अगस्त्यानुज नारायणमहाऋषि हिमाचलाचे ठायिं गिरिजा पतीचे पूजा रधना सहस्र वर्षकेले त्याचेमुळहिं मोक्ष न घडले पुनः हजारसंवत्सर पंचाग्निमध्ये उभिराहून घोरतपकेले तत्काळ भवमूर्ति सुप्रसन्नहोवून तू सेतूंत आसाचे अमृततीर्थांत तीने वर्ष स्नानकरून समाधिकरून ब्रह्मस्वरूपजाणून मोक्षहस्तगतकराव असकरह्मणटल्याप्रमाणे तद्वत्करून मोक्षपदवीसगमनकेले.

१३ ऋणविमोचनतीर्थ एकांत रामस्वामिचे उत्तरपार्श्वी आहे हीऋणविमाचनतीर्थांत स्नानकरणारास ऋणंह्मणयाचे कर्जातून मुक्तहोते

ऋणदारिद्रियसांडतो ऋणत्रयकाय ह्मणजे ऋषितपोधनाचे ऋण देवाचे ऋण पितृऋण वेदागम पुराणविचारणा हीनत्वऋर्षि तपोधनाचे ऋण यागादिकृत्यविसर्जन करायाच देवादिचे ऋण पुत्रसंतान रहितत्वपितृऋण हेऋणत्रयांतून मुक्तपावतात.

श्री लक्ष्मण

१४ लक्ष्मणतीर्थ रामेश्वररस्त्यास दक्षिणभागे आहे यथे लक्ष्मण इंद्रजिताचे घातकेलेले ब्रह्महत्तिदोषनिवारणार्थ स्वनासाने शिवलिंगप्रतिष्ठा व स्वनामक तीर्थ निर्माणकरून त्यामध्येस्नानकरून शिवार्चना शिवदर्शन करून आत्मपापनिवर्तिले तीं तीर्थ रामलिंगप्रतिष्ठासहिं पश्चिम भागे आहे नैमिशारण्यास यात्रा आलेले बलदेवाला तत्र वासस्त मुनिवरांस पुराणपठनकरीतेंहोते तो सूत मुनि त्याला तो नमस्कार नाहिंकेलाह्मणून बलराम क्रोध भरून सूतालामारिला इतर मुनिवर्गाचेप्रार्थनाप्राकारे सूतमुनीस स्व तपोबलाने सजीवनोद्धारणकरून व तेथेराहणार ऋषिजनांचे यागमोडिलेलेराक्षसाला स्वहस्तेधरिले हालायुधाने वधून तो तीर्थ यात्रे गेला बल्लवराक्षसाला मारणाचे ब्रह्महत्या पाप सर्वतीर्थांतहिंनिवारण न होयिना तेमार्गे ह्याचेदेखून दुःखाक्रांतहोवून महर्षिचे बोलिप्रमाणे लक्ष्मणतीर्थांतस्नानकरून बहुळदान धर्म करून लक्ष्मणेश्वराचे नमस्कारकरून व दर्शनाचमाघे ब्रह्महात्तिनिवर्तिलाह्मणून

आकाशमारतीह्मणालि अनंतर बलभद्र सेतु धनुष्कोटि आदितीर्थ स्नानकरून श्रीरामनाथाचे दर्शनघेवून द्वारकेसगेला.

श्री सीता राम

१५ श्रीरामतीर्थमाहात्म रामतीर्थ लक्ष्मणतीर्थासपूर्वी आहे श्रीराम रामलिंगप्रतिष्टाकरून आलयनिर्माणकरून ग्रामदेवतास्थापनकरून ब्रह्मालय-बांदून त्यांस ग्राम भूमे द्रव्य देवून श्रीलिंगाचे अर्चनाकरितां जमीन भू गो गज देवून अयोध्यासजातेवेळ स्वनामे एक तीर्थनिर्माणकरून त्यांत वानर गणासमेतस्नानकरून त्यातीर्थास बहु वर महीमा उत्पन्नव्हांवह्मणून वर दिले

सुतीक्षणनामक मुनि रामतीर्थाचेकांटि तपकरून तीर्थी स्नानकरून राममंत्रजपून सर्वसिद्धिपावून स्वशरीराने स्वर्गलोकाला रामगमनकरून देव गणासह निवासकरून बहुमान्यपावले.

महाभारतयुद्धांत धर्मराजा अश्वत्थामा नामाचे हत्ति मृतपावला असतां द्रोणपुत्र द्रौणि अश्वथामा जीववियोगपावलाह्मणून खोटबोलला तत्काल पुत्रवियोगशोकामुळे मूर्छाझाले द्रोणाचारिला द्रुष्टध्यूम्न वधिले

दोषाकरितां धर्मराजा गुरुमारण दोषनिवारणानंतर धर्मराजा पट्टाभिषेककरून ध्यावह्मणून गगनवाणिप्रकार द्रोणाचार्याबरोबर युधिष्टिर प्रभ्रुति रामतीर्थ प्रांतासयेवून, त्यांतीर्थात एकमहिनास्नानकरून अनेकदान धर्म करून रामलिंगाचे दिव्यदर्शनघेवून असतां आकाशवाणि द्रोण हत पापौवघांतून विमोचनहोवून पवित्रपावनझालाह्मणून अंतर्धानपावल्यानंतर पांडव हस्तिनापुरीजावून मकुटाभिषेकवाहिले.

१६ जटातीर्थ, रामनाथस्वामीचे दक्षिणेस दोडघटिकाचमार्गदूरांत आहे श्रीराम लक्ष्मण दोघेहिं त्यांचे जटाभारांने तेराक्षसांलांसंहारकेल्यांकाळिं पडलेली रक्तप्रवाहधारासिंपडल तेरुदिर जंबाल शुद्धकरा करितां, हेजटातीर्थ उत्पन्नकरून ह्यांतस्नाकरून जटाशुद्धकेले तत्कारण त्यास जटातीर्थ नांवरचले, ह्यांत शुकमहाऋषि ब्रह्मस्वरूपानंद दर्शन प्रापणासाटि अज्ञानांधकार परिपूर्ण भरलेलिं अंतः निर्मळहोव यांकरितां व्यासाचे चरण, शरण पावून त्याकृष्ण द्वैपायनाचे उपदेश बोधावरून जटातीर्थांत अवगाहनकरून ब्रह्मज्ञान साधनझाला वरुणाचे पुत्र भृगुमहाऋषि दुर्वास दत्तात्रेय प्रभृति मुनिवरानि त्यांतस्नानकरून अज्ञान तिमिर छेदक, दिबाकर, समान आत्मज्ञानपावले.

१७ धनुष्कोटितीर्थमाहात्म्य, धनुष्कोटितीर्थ रामेश्वरांतून अठरा मैलांत (१८) आहे रत्नाकर व महोदधी संगमहोताहे, उत्तरायण व दक्षिणायण दोने, अयनाचे भेद प्रशस्तदिशिवित (गुणगोळार्ध व गुडगोळार्ध देखत) श्रीरामचंद्र, रावणवधकरून, सेतूंतबैसलासतां विभीष्णाचे प्रार्थनावर सेतुमार्गे बळ रणशुर कोणी एवून हिंसाकरिनासक असावया सेतुचेकांठ कोदंडाने भंगकेले धनुषाचे कोन्याने छेदिल्याकरितां त्यास धनुष्कोटि नामसांचले धनुष्कोटि समुद्र तीर्थांत स्नानकरणारास मनोवाचा कायादिकृत पापादिनाशहोवून अनेकपुण्य, भक्ति मुक्ति पावन सिद्धि सर्वेहिंसिद्धिहोत त्यातीर्थाचे श्रवण, दर्शन, स्मरण त्याचेवायु स्पर्शानहिं विशेष पावनफल

हस्तगतहोईलह्मणजे त्याचिमहिमा आदिशेषालाहिं वर्णनकरास असख्यहोईल इतरास कस सख्यहोईल भारतयुद्धांत अश्वत्थामा रात्रि सुप्तनिजालेले पंचपांडवपुत्र बाल पंचपांडवाला घातकेलेदोषहिं चंद्रवंशोद्भव धर्म गुप्तराजाचे पैत्यरोगहिं परावसु व अर्वा वसुह्मणाचे ज्येष्ट कनिष्ट सहोदर स्वपितृमारण ब्रह्महत्ति दोषनिवारणहिं कोहल जंबुक व वानर महापुण्यसंपादनकरून अपारदैवभोगप्राप्तहोवून पातकांतूनमुक्तझाले सुमतिनामकब्राह्मण सुरापान वनचरस्त्रीचे भोगलंपटहोवून तिचि बरोबर समपंक्तिभोजनकरून द्रव्यमोहाने ब्राह्मणासहतकेले ब्रह्महतिदोषसमूहहिं धनुष्कोटिस्नान पुण्याने निर्वर्तिहोवून ब्रह्मतेजसउज्वलितझाला पांड्यदेशवासि दुर्विनीतनामाचे ब्राह्मण महासुंद्र रूपवती जननीवरमोहून मातृगमनकेलेदोषनिवारणार्थ महाऋषि गणनिवासारण्यजावून त्याचेघोरपातकटाकावयास प्रायश्चित्तानिवेदनकरावह्मणून महामुनिवरसन्निधींतह्रातजोडून प्रार्थनाकेला तत्काळ वेदव्यासऋषि श्रेष्ट अनुक्रोशदयावंतहोऊन तू तुजमायहिं श्रीरामधनुष्कोटितीर्थांत उत्तरायणपुण्यकालांत सूर्य मकरराशींत प्रवेशीलामहिन्यांत चंद्रसूर्य संगमझाल्या अमावास्यादिने प्रातःकाळि महासंकल्पाप्रमाणे स्नानकरून तव मातृगमन पापांतूनउद्धारणपावह्मणून सांगटल्याप्रमाणे माता व पुत्र तीसदिवस स्नान व रामनाथाचेदर्शनाराधन स्तवनकरून अंति स्वर्गपदप्राप्तझाले.

गौतमनदीतीरांत आचारहीन दुराचारनामक एकविप्र महापतितहोवून पातकजनसंगहोवून अकृत्याविनयद्वाडहोवून फिरतहोता त्यामुळे त्यालाबेताळधरून अहोरात्रबहूस्थळभ्रमणहोवून हिंडूनलागला त्याला एकदिवसधनुष्कोटितीर्थसामीप्यनेवून बुडवांवह्मणून तैसच त्याजलधींतनिमज्ञनकेले तत्क्षणीबेताळरूपसोडून गतजन्मांत भारद्वाज सुतझालेले तद्दिव्यरूपवान् झाला तु कन्यामासि कन्या रवींत कृष्णपक्ष महालयपर्वकाळांत पितृदेवताचे महालय श्राद्धादिक करनासकटाकिलेले पातकाकारण बेताळहोवून जाह्मणून शापिले शापविमुक्तहोवून देव देहघेवून वैकुंठास विमानि बैसोनगेला मातृ

पितृ सांवत्सरीकश्राद्धसोडिलतरहीं महालय श्राद्धसोडनासक अवश्यकराव ते भाद्रपदमहिनारंभ कृतिकामासपर्यंतकरुया भाद्रपदकृष्णपक्ष श्रेष्ठ उत्तम तोपपक्षांत वृद्धि कांहिंविरुद्धझालातर पुढलेमहिनांतरकरुये हेश्राद्ध उत्तम वेदज्ञ प्राज्ञास निमंतरून नियमकराव ह्याश्राद्धांतापितृवर्ग तीने (३) विश्व-देववर्ग दोने (२) विष्णु एक नवूं वेत्तास तृप्तिकराव हेश्राद्ध पुत्रहींन नारीहिं पतिलाकराव.

१८ ब्रह्मकुंडतीर्थ, भद्रकाळीमंदिरास पूर्वदिशांत आहे ब्रह्मा विष्णु युद्धकेलेल्याकाळांत ज्योतीर्लिंगस्वरूपघेटले अग्निशैलशिखरांत देखिलांह्मणून सांगाटले तेब्रह्मदेवाचे लबाडाकरितां तुला भूलोकांत पूजाहिं देवूलाहिं नहीं ह्मणून शंकरशापिलेतोशाप विमोचनासाटिप्रार्थिळ ब्रह्माला गिरिजानाथाचे आ-ज्ञाप्रमाण गंधमादनगिरींत सेतूंत पौंहीकादि अनेकयागकरून पूर्णाहुति हविस्-देवून खोटेबोलेले अपद्धदोष सुटून गंगाधराचे वरप्रसादपावलेला त्याब्रह्माचे लबाडवचन दोषहारक ब्रह्मकुंड महनीयतीर्थांत स्नानकरून मृत्तिका लला-टांत लेवून शरीरांत लेपनकेलि त्यांस बहु पुण्य मनोभिष्टसर्वप्राप्तहोईल ह्मणून रामनाथाचेवर.

श्री हनुमान्

१९ हनुमत्कुंडतीर्थाचेमाहात्म्य, श्रीहनुमत्कुंड श्रीरामनाथाचेउत्तर-भागांत आहे श्रीरघुवीर रामचंद्र रावणसंहारामुळ संभावित ब्रह्महत्तिपापनि-वारणार्थ दंडकारण्यमुनिवराचे बोधनानुसार शिवपूजाकारण गंध माधनांत

असून श्री आंजनेयाला काशीलाजावून शैवलिंग आणावयापाठविलत्यांत मारुतिचे आवर्तागमनास विळंबझाल्यामुळे ज्येष्टमास शुक्लपक्ष बुधवार हस्तानक्षत्र दशमीतिथी वितिपात योग वृषभलग्न संयुत सूर्योदयांत सीतादेविचे कोमळहस्ताने वाळूने निर्मिले पार्थिवलिंगाला श्रीदाशरथि रामचंद्र रुद्राक्ष, विभूति, धूळिधारणकरून शिवागम विधिपूर्वक ध्याना वाहनादि पूज्रा कल्पाप्रमाणे समाप्तिकरून रामनाथाचे अद्भुत दर्शनघेवून अभीष्ट अमोध वरप्रसाद ग्राह्यकेले अवडतेभक्त रामचंद्रापृढे अंबा पति सांबमूर्ति सुप्रसन्नहोवून औत्सुाकने अवलोकनकरून हे सीताजीवना रामचंद्रा तावक स्तापितजाहले लिंगदर्शन करनार जन्मांतरि संचित पाप विमोचनहोवून परगतिचेभोग भुंजतील हे खरिगोष्टे सत्यह्मणून लिंगांत अंतर्धानझाले उमारमण देव व मुनिगण रामलिंगाचे प्रांतेपासि बहुतालिंगस्व रत्ननामाने प्रतिष्ठाकेले अनंतवारणासि पुरीसजावून रजताद्रि निवासि भवप्रसादेन काशिलिंग आणिलेला मरुतात्मज व्यसनोन्मुखाने उभिराहिलेले रवि कुळभूषणा ओळखून म्यांस्थापिललिंगाला तू तुजापुच्छाने उन्मूलकरून तूं आणिलेलिंग प्रतिष्ठाकरह्मणून सांगितले तेश्रवणकरून मारुति स्मितवदनहोवून नविळंविता तत्क्षणांत विस्मय विश्वरूपधारणकरून उल्लासाने त्याचे पूसाने तीनफेरा लिंगाचेवेष्ठनकरून आकर्षणकरून गगनीउडतां हनुमंताचेपुच्छ त्रुटितहोवून जगतिवर उत्तरपार्शि क्रोशदूरांतपतनहोवून धक्कालागून करचरण उरनोसिका अवयवादिक भिन्नचिन्नपावून रक्तप्रवाह परितहोवून मूर्छापडलासतां कृपाकल्होळनयना जनकतनया सीतापतिघनश्यामळ मूर्ते राघव आंजनेयालाहस्तानेउचलून मूर्छाभंगकरून हनुमंतपडलेलागारेस्थलाला हनुमंतकुंडह्मणून तेतीर्थासनामदिले हेतीर्थाचेस्नानाने पुत्रसंतान व गंगा, यमुना, सरस्वति स्नाचेफल हनुमत्कुंडांत एकवारस्नानकेलतर लाभत रामाचे बोलिप्रमाणे रामलिंगाचे उत्तरपासि आंजनेय आणिलिलिंगांत एकलिंग प्रतिष्ठाकरून त्यास निरंतर प्रथमपूजाकरावया वचनदिले दुसरालिंग

आत्मपूजार्थ हनुमंतघेतले हनुमंत आपलेपूंसाने तीनेफेरा लिंगासफिरुनून गुंडाळिलेच्छिन्न खूण अजुनि आहे.

केकयदेशाचेराजा धर्मसखानांवाचा, राजा आपले पत्नी शंवरांबरोवर हनुमत्कुंडतीर्थांत स्नानकरून, पुत्रकामेष्टियागकरून यागपिंड शेषशतभार्यासदेवून शंवरपुत्रोत्पात्ति होवून ज्येष्ठकुमार चंद्रकांतासह राज्यपालनकरून हनुमत्कुंडाचे कांठि, तप, तपून भार्यासह मोक्ष सिद्धिपावला.

२०. अगस्त्यतीर्थवैभव, अगस्त्यतीर्थ रामनाथदेवग्रहास ईशान्यदिशांत आहे.

अगस्त्यमहाऋषि

विंध्या अचळाचे औन्यत्य, वाहण्याचे, गर्व, खर्व, करण्याकरितां शंभूने अगस्त्यास पाठविलेतंमा अगस्त्यमुनि हो देवा तत्विवाह, वैभवदेखनाते मीजाथिना ह्मणून उत्तरदिला तुला मींवेदारण्यहमणाचे स्थलांत तैसेच दर्शन देतोह्मणून सांगीतले. मग अगस्त्य विंध्याचल पर्वताचे गर्वशमनकरून भूमीचे समासम, उत्तिरिवून दक्षिणप्रांतास गमनकरून गंधमाधनशैलांत राहून निवासकेले तेम्हा स्वनावांत एक तीर्थ उत्पन्नकरून त्यांत स्नानानुष्टानकरून तपकरून, बहुतवरप्रसाद त्यातीर्थास भरावह्मणून वरदेवून मलयाचलासचालिला.

वेदारण्य वासस्थदीर्घ तपोनांवाचे ब्राह्मणास, कक्षिवान् नांवाच एकपुत्रहोता तोवेदपठनास उत्तंकमुनि प्रतिजावून साठित्रर्षपर्यंत असून विद्यापारगहोवून गुरुलानमून हेगुरो आपले कृपासमुद्रेण सकळशास्त्र विशारदजाहलों इतःपर एक कन्यासह ग्रहस्ता श्रमकरावया अनुग्रहास उद्धीक्षणकरीतोंह्मणून निवेदिला. त्यास उत्तंकमहाऋषि कथनकेल्याप्रामाणे अगस्त्यतीर्थांत स्नानकरून वर्षत्रयनिष्ठापरहोता त्याचेपुढे चतुर्दंत ऐरावत बाहेर आलते स्वेतहत्तीवर तो आरूढहोवून चाललामधुरापुरिचे राजस्व नयनानपाहून त्याब्राह्मणासबलावून जावून अगस्त्यतीर्थतरिपोंचून त्याचे पुत्री पुण्यवतीला त्याला त्यास पाणिग्रहणकरविले अनंतर कक्षिवानूप्रभृति सर्व त्यांत स्नानकरून स्वस्थानजावूनपावले.

२१ अग्नितीर्थ, रामनाथाचेसन्निधिंत आहे तेच समुद्रस्नानघट्ट श्रीजानकीदेवचिपातिव्रत्यपरीक्षाकरून सर्वांगतगुप्तझाल्यामुळे रक्तशरीर वक्रदंत सप्तजडाचे अग्निदेव समुद्रस्नानकरून श्रीरामचंद्राचेदर्शकेल्यावेळि हे सर्वपाक्षि अग्निदेवा तू स्नानकेलेसमुद्रस्तलांस अग्नितीर्थह्मणून नाव प्रगटहोईल त्यांतस्नानकरणाराचे पापविमोचनहोईल स्त्रीजन पातिव्र्त्या होवून सत्पुत्रसंपत्तिवती होतील भूत, प्रेत, पैशाच शंकाबाधानिवर्तिहोवन क्षेमकराने असतीलह्मणून श्रीरामनाथाचे स्वकीयवचन.

पाठलीपुत्रनगरांत पशुमान् ह्मणून एकवैश्यहोता त्याचेपुत्र दुष्पण्य पाठलीराज्यांतलि बाळकांस खेळालाह्मणून नेवून त्यांस वधीतहोता तेजाणून त्यापुरिचेराजा त्यांला त्यानगराचेबांहरे दवडिले तैसेनगराबाहेरेपळविले तोवैश्यकुमार वनांतजावून तेथे एकऋषिपुत्राला पाण्यांतदाबून त्यालासंहारकेला तेऋषिपुत्राचे पितापाहून कोपून तू माझापुत्राला धातकेल्याकारण तू भूतहोजाह्मणून शापिले तैसे पैशाचहोवून भहूतकल्पकाळ आहार, निद्रानाहिस रोदनकरून त्यावनाभोवतींहिंडूनलागला त्यावेळ कुंभोद्भव अगस्त्यमहाऋषि दंडकारण्यास आले त्यांचिभेटे तोवेवून नमून त्याचेवृतांतकळविले

त्याचेमुखवाणि श्रवणकरून अगस्त्य त्याचेदुःख दूरकरावयास मनिंचिंतून त्याचिशिष्यवर्गांत सुदर्शन पाहून तूह्याचेकरितां सेतूचेमध्ये आहेते अग्नितीर्थान्तस्नानकरून यांवयाह्मणून सङ्गतीने सुदीक्षण तैसचजावून तीनदिवस सङ्कल्पकरून स्नानहींकरून रामनाथाचेदर्शनकरून त्वा अग्नितीर्थाचे उदक आणून दुष्पण्याचे सिरावरप्रोक्षणकरितां च त्याचे पैशाच निवर्तिंहोवून देवरूपधारणकरून अगस्त्यासनमून तत्क्षणिविमानारूडहोवून दिव्यस्वर्गलोकपावला.

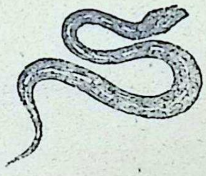

२२ नागतीर्थमाहात्म्य, नागतीर्थ श्रीरामनाथदेहुळाचे ईशान्यभागांत देवस्तानमठान्त आहे अनन्तादि अष्टनागानेनिर्माणकेले नागतीर्थह्मणून सेतून्त आहे त्याचेस्नान महिमा विशेष अहे.

२३ सुग्रीवतीर्थमाहात्म्य, हेसुग्रीवतीर्थ गन्धमादनपर्वताचे मार्गान्त अहे. वानरराजा सुग्रीवाने निर्मितजाहले गन्धमादनाचेजवळ आहे त्याचेस्नानमहाविशेष.

२४ ..ङ्गदतीर्थ, गन्धमादनाचे बाजू आहे.

२५ देवतीर्थमाहात्म्य, गन्धमादनाचे समीपे आहे देवगण महेश्वरयाग कर्तेवेळि उत्पन्नकेले त्यास देवतीर्थह्मणून प्रसिद्धजाहल त्याचेस्नान विशेष इष्टककाम्यार्थ सिद्धिपावेल.

२६ पाण्डवतीर्थमाहात्म्य, गन्धमादनाचे निकट आहे पञ्चपाण्डवानी राजसूययागाचेपुढे लक्ष्मितीर्थस्नानास आलयावेळी त्यानि हेतीर्थ उत्पत्तिकेले

ह्यातीर्थन्तिस्नानकरणारास पुण्यसंग्रहहोत त्याचे काशिब्राह्मण सन्तर्पण भोजनकर्णारास अमोघफल लाभत.

२७ सेतुमाधवतीर्थ, श्रीरामनाथाचेमन्दिरांत तिसरप्रकारान्त आहे पुष्करणि मधुरापुरीचि पाळकराजा पुण्यनिधि राजशेखर रामेश्वरान्त निज वासकरास आपेक्षून रामेश्वरान्त एवून विष्णूला ध्यानकरून एकयागकेला त्याचेभक्ति जाणावया परिक्षाकरावह्मणून श्रीलक्ष्मी श्रीनारायणचे जवळ एवून विनन्तिकेलि त्यास श्रीमन्नारायणकोपंतां श्रीलक्ष्मी तत्काळी वैकुण्ठत्येजून अष्टवार्षिक कन्यारूपधारणकरून चंद्रवंशोद्भव श्रीलक्ष्मी पुण्यनिधिचेपुढे प्राप्तझालि त्यामुलीलादेखून तिला विन्दावाळिजंब्बळ ओपिले श्रीमन्नारायण श्रीदेवीचे वियोगविरहामुळे बहुतस्थळी लक्ष्मीलाधुण्डून शेवटि अनन्तरि गंद्ध-मादनासजावून चेटिसहित पुष्पसङ्ग्रहकरीतखेळतहोते लक्ष्मीलानिरसून मला तीपाहिलीतर ती अदृश्यहोयीलह्मणून शिवाचेरूपवेषधारणकरून गङ्गाजल-कावडि स्कन्धेघवूने काशियात्राचेब्राह्मणासमानयेवून लक्ष्मीचेहस्तधरून होडी-ले तेम्मातीहातसोडून ऐवून सत्वर ओरडिलि शब्दऐकून राजा नृपति पळूंयेवून वृत्तान्तजाणून दण्डधारलोकास दुर्जनखल ब्राह्मणाला रामनाथाचे सन्निधानान्त

पच्चमेस्स आंहेते एकमण्डपान्तवेडि सृङ्कळघालून कवाडबंदनकरून द्वारीराखणठेविला. अनन्तर रुद्राक्षमाळाधारणकरून काशीब्राह्मणाचे वेषसहित आहेतोकृष्णमुर्ति पुण्यनिधिपाण्ड्याचे निशिस्वप्नानान्त शंखचक्रपीताम्बरधारणकरून लक्ष्मीसमेत दिव्यस्वरूप दिले तोराजा निद्रान्तून सुप्रबुद्धहावून नेत्रउघडून श्रिलक्ष्मीचेरूप स्वरूप स्वकीयपुत्रीचे रूपासमान असतां प्रत्यक्षपाहून आनन्दाने तोषलादिवस उगवतान्च पुत्रिलाबरोबरनेवून बन्देखानान्तहोते विप्राला पाहतां तोगदासारङ्गपाणि महाविष्णु असतां तम्म त्याचे आज्ञांनविषयजाणून मनः क्लेशहोवून लक्ष्मीचे व॑.नारायणाचे स्तवनकेले तत्काळ महाविष्णु हेराजन् तुझेक्रियासर्वे भक्तिविश्वासानेकेले तत्तसर्व माझेतृप्तिहेतुझाले तुझेभक्त्यानुसार श्रीलक्ष्मी तुझेसुताजाहलि आह्मितुझे जामाताझालों तुजेभक्तिवहूत धृडनिश्चय अहे मलाताडनकरून बन्दिखानेन्तबैसविलेले ह्याठायीं मी निरन्तरवासकारितोह्मणून श्रीमहाविणूचे निरोपराजालाझाला श्रीपार्वतरिमण येथ निवास आहेत्याकारणे मींहिंयेथवासकरास अभीष्ठ आहे हेकारण मजला सेतुमाधवह्मणूननाव प्रसिद्धपावले सेतूचेतीर्थे त्यांन्त स्नानकर्णार आणी काशि गङ्गातीर्थ कावडीवाहून रामनाथाचे अभिषेककरणार माझेदर्शनकरून नमन स्तवनकरणार अपरिमितमहिमापावतीलह्मणून पाण्ड्यभूपालहिं असङ्ख्यवरदेवून लक्ष्मीसहित अन्तर्धानपावले तदनन्तर स्वराज्यत्यागकरून स्वस्त्रीसङ्गतेयेथे बहुत काळ असून वैकुण्ठपदपावला.

श्री लक्ष्मीस्तोत्रश्लोकः

नमोदेवी जगन्नाथे विष्णु वक्षस्थलालये ।
सिद्धै पुष्टै स्वधा यैच स्वाहायै सततं नमः ॥
सन्धायै च धात्र्यै भूत्यै नमोनमः ।
श्रद्धायै चैवमेधायै सरस्वत्यै नमोनमः ॥
यज्ञाविद्येमहाविद्ये गुह्यविद्येतिशोभने ।
आत्माविद्येचदेश मुक्तिदेसर्वदेहिनाम् ॥

त्रयिरूपेजगन्मातः । जगद्रक्षाविधायिनी ।
रक्षमांकृपयाध्यष्व्या सृष्ठिस्थित्यंत कारिणि ॥
भूयोभूयोनमस्तुभ्यं ब्रह्मसूत्रेमहेश्वरी ॥

२८ नळतीर्थमाहात्म्य, हे सेतुमाधवाचे देवग्रहांत आहे वानरसेनाधिपति नळाने निर्माणझाला हेहिं स्नानकरणार जनास वहुपुण्य फल देत आहे.

२९ नीलतीर्थमाहात्म्य, हेतीर्थ सेतुमाधवाचे मंदीरान्त आहे वानरसेनाधिपति नीलानेनिर्माणजाहला महापुण्य फलदताहे.

३० गोकर्णतीर्थ, गन्धमाधनपर्वतासमीप आहे ह्यान्तस्नानकर्णारास पूर्ण पुण्यलाभत.

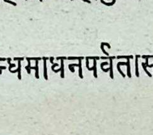

३१ जांबवतीर्थ, ह्येहिं गन्धमाधनाचप्रान्ति आहे हेजांबवन्तकेलेले.

३२ फनसतीर्थ, ह्येहिं गन्धमाधनाचेसमीप आहे महाविशेषतीर्थ.

३३ कुमुदतीर्थ, गन्धमाधनान्त आहे ह्याचप्रशंसा अपार.

३४ विभीषणतीर्थ गन्धमाधन प्रदेशान्त आहे हेतीर्थ विभीषण स्थापिला ह्याचमाहात्म्य अर्निवर्णक आहे.

३५ वीरकेतनतीर्थ, हेतीर्थ विभीषणाचे मन्त्री वीरकेतन निर्मिला त्यातीर्थान्त स्नानकरणारांस भक्ति, मुक्ति, ज्ञान, अभिविर्धिहिं अणिखि अपरोक्षज्ञानानन्द निदर्शने संभावितप्राप्तहोत.

३६. गवयतीर्थ सेतुमाधवाचे देहुळान्त आहे.

३७. गवाक्षतीर्थ, ह्येहि ते देवग्रहान्तेच आहे वानरवीरगवाक्षाह स्थापना.

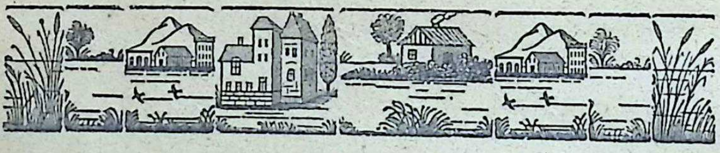

३८. गन्धमाधनतीर्थ, सेतुमाधवाचे देहळान्ते आहे. गन्धमाधन नामक वानरवीरान सृष्टीतझाल. असङ्ख्यमहिमा स्नानफल.

३९. ब्रह्महत्याविमोचनतीर्थ: महात्म्य श्रीरामचंद्रास श्रीरामनाथ. प्रसन्न दर्शनदेतांक्षणी रावणसंहार ब्रह्महत्या रामालासोड्डनगेले ते ब्रह्म-

हत्यालादेखून लोक भीतिपावतीलह्मणून समजून श्रीलक्ष्मणाच पूर्वजन्मांत रघुनंदन स्वहस्तकोदंडाचे कोन्यानभूमींत खाढून एक अघादगारेकरून त्यास रक्षणास भैरवाला राखणठेवून ते स्थलांत एक तीर्थस्तापून स्नान केला तेतीर्थ रामलिंगाचे उत्तरपट्टीस समीप आहे.

४०. सूर्यपुष्करणीतीर्थ, महात्म्यतीर्थ देवस्तनांत दुसराप्रकारांत आहे सूर्यनारायणाचे निर्माण.

४१. चंद्रपुष्करणीतीर्थ, महाप्रशंसावहिले ते तीर्थ देहुळाचे दुसर्याप्रकारांत आहे हे शशांकाचे निर्माण.

४२. गंगा, यमुना, गयातीर्थ, त्रयमहात्म्य रामनाथाचे देवसदनांत आहे. पूर्वकाळीं गंधमादन पर्वतांत परमेश्वराला ध्यानकरून तपश्रीया यागकेले त्यांत रैकमुनिनावाचे ब्राह्मणउपज, पायलंगडपणाने एक लहान गाडिवर बैसोनि हिंडत असेयानि गया, गंगा, यमुना, तीने सरितांत स्नानकरावया निर्धारणकरून अन्नाहारानद्रा त्यजून ह्यातीन तीर्थरूप देव्याचे तपकरूनलागला त्याचे तीननद्याहि तीन स्त्रीयांचे रूप धारणकरून सोमोर एवून विप्राचे विनंतिप्रमाणे तीन नद्याप्रवाहाने ते येथे एवून यथास्तानांत स्नानाचेफळ देवूह्मणून जलांत निमज्जनझाले रैकमुनि त्यांत स्नानकरून पंगत्वजावून पवित्रपावला हेतीन तीर्थहि रामेश्वरस्तलांत देवशालायांतं आहे.

श्रुतिनामकराजानीतिाने राज्यपालनकरून सदा अन्नदानत्याचे राज्य सर्वकरीत आला सकळजानास अभेदाने पालनकेला ते पाहावया देवेंद्रादि सुरगण आणि मुनिगणसर्वे हंसाचेरूपाने एवून देखून संतोषपूरितेहोवून त्याराजाला उद्धारणकरावह्मणून चिंतिले; पश्चात् ह्यो वेदागमन्याय ज्ञान-जाणवि विराहतह्मणून ह्यास अह्मी ह्याचप्रशंसा न करुंह्मणून दक्षिणादिशांत सेतुमध्यांत ब्रह्मज्ञानस्वरूपाने असणार रैक्वमुनीचे वर्णन करण न्यायह्मणून स्वस्तानचालले ते जातांतून ऐकला जातश्रुति राजा खेदहोवून तेमुनि वर्गास भेठावह्मणून त्याचेवासस्तान जावून दर्शनघेवून स्वर्णादिद्रव्य समर्पणकरून हितेसर्वनिग्रहकरून रामनाथास अर्पणकेले भोराजन् भवदुःख विमोचनहोवायास रागद्वेष त्यजावा त्यासहेतीर्थ त्रयांत स्नानकरून निज-ज्ञान पावह्मणून एकाक्षर प्रणवमंत्र उपदेशकेले राजा ते उपदेशाने संक-ल्पानुसारतीनेतीर्थांत स्नानकरून ब्रह्मज्ञानवान्होवून गुरुसह आत्ममोक्षपावला.

४३. शंखतीर्थ महात्म्य हे देवाश्रमांत दुसराप्रकारांत आहे गंधमा-धनगिरिप्रदेशांत शंखमहाऋषि तपकरितहोते त्यानि राजकेले तीर्थ शंखतीर्थ वत्सनाथ नावाचे एकब्राह्मण तपश्रियाकरितां त्यांचे शरीरांत वृक्ष वल्मीक उत्पन्नझाले त्याचे देवेंद्र तपाचे परीक्षाकरितां मेघासपाठवून वर्षून तपोभंग-करावया आज्ञादिहेतम्मा धर्मदेवता एकमहिषरूपाने उभाराहून वुराला त्याचि उभाराहून चारेपायांत छत्रिप्रमाणे घेवून एकपाण्याचे कणदेखिलहिं पडलेनाहिं पावूसराहिल्यानन्तर महिषबाहेर एवून राहिला तदनन्तर वत्सनाथ

मुनिश्रेष्ट पडणासकरक्षिलिस्तां सर्ववृतांत्तजाणून ज्ञानदृष्टीचेमहात्मा तपसांतून उठून महिपाला नमून अन्यत्र स्तानांत तपकेले तें तप अफलितजाहल्यामुळे हे अविश्वासहेतुह्मणून पापिष्टजाहलों विश्वासघातक पापास प्रायश्चित्त नाहिं इतःपरप्राणत्यागच उत्तमह्मणून एकपर्वताचे शिखरावरचढून पतनहोयाचेवेळीं धर्मदेवता तू जीवसोडून कसाहिं हिंसाहोवूनकोह्मणून दक्षिणसागराचेकांठि गंधमादनशैलांतील शंखतीर्थाचेस्नानकरून रामनाथाचेदर्शनघेह्मणून सांगितलेप्रमाणे वत्सनाभस्नानकरून पापांतूनमुक्तझाला ह्यातीर्थाचे महिमा अपार मातृद्रोह पितृद्रोह गुरुद्रोह पंचमहापातकनिवारक.

४४ चक्रतीर्थनावाचे मुनितीर्थ, ख्याति हेमहातीर्थ देवगृहांत दुसराप्रकारांत आहे पूर्वकाळांत अहि बुध्न्यनामक एकमाहान् ऋषिहोते ते विष्णुचेतपकरून त्यांचेतप अविघ्नेन रक्षांवह्मणून सुदर्शन चक्रासप्रार्थिले गंधमादनांत तपकरीत असतां ते येथे आले असुरांचेनिघनकरून मुनिनिर्मिले तीर्थातस्नानकरून पापविमोचनजाहल्यामुळे त्यांस चक्र व मुनितीर्थह्मणूननाव आला राक्षसाचे संहारकेल्याकारण ब्रह्माचेनिरोपाने त्याचक्रतीर्थाचेकांठीं यागशालानिर्माणकरून ऋत्विग्होता अनुहोता उत्घाता प्रस्थाता अध्वर्यु प्रभृतीस ब्रहस्पति, जयंत, विश्वामित्र, अग्नि, वरुण, वायु, अगस्त्य, पराशर, शुनशेफ, मधुछदाशुकमुनि, सोंहळा ऋत्विजानि मिळून इंद्रयजमानहोवून महीश्वराला यज्ञदीक्षादीकरून मंत्रपूत पुरोडाश पूर्णाहुति देत्यावेळीं

हविसाचे शेषभाग अध्वर्य अष्टावक्र वांटील्यांत अतिउग्रतेज प्रसिद्धनांव यागहविशेषसूर्यासवांटिला ते सूर्य दोनेकराने घेतला अदित्याचे दोनेहस्त तापसह नासक त्रुटून भुविपतनझालेत्यावेळीं सूर्यकोपूनसर्व माझे हातबरकराव नाहिंतर मीतुमचे यज्ञास नष्टकरीन अष्टावक्राचे गोष्ठिप्रमाणे सर्वेनिर्जर सूर्याला चक्रतीर्थांत स्नानकरीविले तेम्हा दोनकरपूर्ववत् प्राप्तझाले पुराश्यामला पुरीं त हरिहर नावकब्राह्मण दंडकरण्याचे ऋषीचेदर्शनास आलेकाळी एक किरातकसोडिलेलाबाण लक्ष्यचुकून दैवयोगाने ब्राह्मणाकड एवून पांयदोनहिकातारिले अनन्तर ऋषिजनांचे निरोपाप्रमाणे चक्रतीर्थांत स्नान करून रामनाथाचे दर्शनकरून आगावूप्रमाण पांय एवून स्वस्तानचालला हेतीर्थाचे सेवनाने हीनांगावयव पूरास्वस्त होताहे.

४५. सरस्वती, गायत्री तर्थिमहात्म्य हेतीर्थ हनुमानाचे देवालयाचे पश्चमेस आहे एककाळांत ब्रह्मदेव अतिसौंदर्ययुक्तवाणी नावाचे एकस्त्रीला श्रुष्ठिकरून तीची संभोग अपेक्षिले ते जाणून तीलाजून हरिणी होवून पळतां ब्रह्माहि हरणाचे रूपधारणकरून तीचेमाघेलागला शिवब्रह्माचे दुराचारनिरखून व्यारधाचे रूपधारणकरून एकबाणान हरणरूपक ब्रह्माला मारिले सरस्वती व गायत्री हे ओळखून शोकातुरहोवून गंधमादन जवून आपले नांवक एकतीर्थकरून त्यांतस्नान त्रैसंध्याकालांत पंचाक्षर जपकरून

तपांअसतां महेश्वर प्रत्यक्षहोवून ब्रह्मदेव पुनर्जन्म जीवनकरून वेदबोधना करून त्यादोनतीर्थास मध्ये वरप्रसाददेवून अंतर्ध्यानझाले ते तीर्थदोनही सरस्वती गायत्रीनांवाने प्रसिद्धिपावले अभिमन्युचेपुत्र परीक्षत्राजाला ऋषि शृंगाचे शापाने तक्षक दंश करीलह्मणून भीतेने समुद्रांत एकजागा सज्जनकरून तोराजा तेथेचराहिला तक्षकनाग ब्राह्मणरूपाने समुद्रतीरांत राहिल काश्यपनांव महाविषवेत्तवैद्य त्याब्राह्मणालापाहून त्याचेमंत्राचेप्रशंसा वर्णनकरून ते येथे तक्षक त्याचेविषज्वालेन भस्मकेलेले वटवृक्षाला आदि-प्रमाणे यथावत् जीवंतकेला ते देखून तक्षक संतोषहोवून बहुनागरत्नदेवून बहुमान्यकरून शृंगऋषिशाप संपूर्णकरीतोंह्मणून सांगीतलेगोष्टऐकून काश्य-पंचाललला परीक्षित् नाशपावलते वर्तमान एकीले सर्वजननिंद्यास पात्रझाला काश्यपविषवैद्य मनजाणून केलेपाप दूरीकरावयास सांगटल्याचेबोधनाप्रमाणे सरस्वती, गायत्रीह्मणाचे तीर्थ ह्यांतस्नानकरतां तेदोने देव्यासप्रसन्नहोवून धर्माभिवृद्धिहोईल राजद्रोहनिवारणहोईलह्मणून नदितीर्थांत अंतर्धानजाहले

४६ लक्ष्मीतीर्थमहात्म्य, श्रीमहालक्ष्मीतीर्थ आंजनेयालयाचे दक्षिणेस आहे एककाळि श्रीलक्ष्मी महाविष्णूला त्यजून गंधमादनगिरीसजावून महाऋ-षीचे नेमिले पर्णशालांत नारदाचेवचनाने शिवलिंगप्रतिष्ठाकरून स्वनाम ने एकसरोवरनिर्माणकरून तपोनिष्ठायांतबैसली तेवेळी श्रीहरि श्रीलक्ष्मीला

धुंडून हिंडत गंधमादनांत पाहून तच्चिपणय कोपशमनकरून नेलेतस्मा तमिहालक्ष्मी तेतीर्थास अनेकवरादिहे ह्यांत राजा युधिष्ठिर कनिष्ठबंधुबरोबर श्रीकृष्णचेनिरोपाप्रकार लक्ष्मीतीर्थप्रांतांत एकमहिनापर्यंतस्नान उपोष्यवृतानुष्टानकरून भक्तिपुरस्कर तपकरून इतर सेतुप्रभृति तीर्थांतस्नानकरून श्रीरामनाथाचेदिव्यदर्शनघेवून इंद्राचेसभेंतनिरंतर असावया तुह्मीं राजसूययागकरावह्मणून नारदसांगीतलेप्रमाण सहोदरांचे सहायानेदिग्विजकरून लक्ष्मीतीर्थस्नानफलाने अपेक्षितद्रव्यसंपादनहोवून दशदानहिंदेवून साम्राठनांव धारिले लक्ष्मीतीर्थफलाने सुरतरुकल्पवृक्षाचेछाया कुबेरांचेनवानिधि नळकूबर रंभाचे संभोगसुखपावलेह्मणून पांण्डवश्रेष्ट धर्मनन्दनास वासुदेव निवेदनकेले.

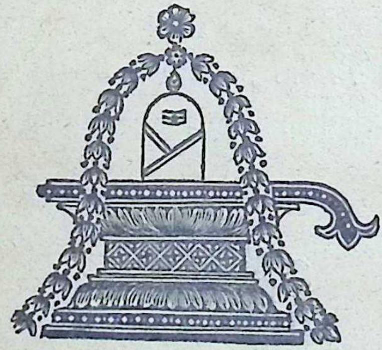

॥ शिवतीर्थमहात्म्य ॥

४७. हेंतीर्थ रामनाथाचे सन्निधींत नन्दिकेश्वराचे दक्षिणेस आहे। गन्धमाधनपर्वतान्त शिवपूजाकरीतहोते ते अगस्त्यास गौतमास इष्टसिद्धि प्रदाकरितां शिवजीस्वहस्त शूलाने भूमे भेदून एकतीर्थसज्जकेले । त्यास शैवतीर्थमणून किर्तिवाहिले । एकवेळी ब्रह्मा गरुडारूडविष्णु तूथोर मीथोरमणून वाकाद अहंभावाने परस्पर उभयतां चालिला ते समये चतुर्वेद तुमापेक्षा महान् एकला आहे मणूनहिं न ऐकतां तत्काळि वेदांचे

शिरांतूत प्रणवसंभवहोऊन हे ब्रह्मा विष्णो परमशिवांचे विस्मृतहोऊन वृथा तर्ककारितां हेतुंमास वायिट अनाई भणून सांगूनहि अंगीकार नकरितां भवमूर्ति दैदीप्यमान तेजस धारणकरून सर्वान्तर्वहिर्व्यापिले. ते जोति अन्तरि हरमूर्तीचे स्वरूप देखूनहिं पूर्व प्रमाण ममता धरून प्रशंसा वाद विगडले ब्रह्मस्वरूप ज्योतींतून हे काल भैरवा मणायेचे शब्ध प्रकटळां तन्निमिषे वक्रदंष्ट्रा कराल भकिरवक्रदन्त शूलपाणि महाविर घोरस्वरूपाने राग जटासटा संकाश कालभैरव उभाराहून ब्रह्मदेवा बरोबर संग्राम लावून विश्वरूप धारि होऊन विष्णुहिं शिथिलि थरथर कांपून भयाभीत होता कालभैरव ब्रह्माचे ऊर्ध्वशिर नखानें छेदून त्यासहिं वधिले अनन्तर दूर्जटी कृपाने ब्रह्माला सजीवेन उठूवुन सर्वदेवाचे प्रार्थना पात्र जाहले भैरवा तुजेहाति चर्तुमुखाचे कपाल तुजे हस्ते चिकटले करितां त्याकपालान्त भिक्षाटन करून पुण्यक्षेत्र तीर्थ स्नान करून अन्ति माजे निवास गन्धमाधन अचलाचे शिव तीर्थी अवगाहन करून तू येथे एवूनपाव ऐसे शैवानुग्रहाप्रमाणे स्नानकरून व्रतसंपूर्णकेला अद्य प्रस्तापान्न रामनाथाचे सन्निधींत हा काळभैरवाचे काराग्रस्तझाले ब्रह्मकपाल काशीक्षेत्रान्तस्तापिले तेस्थल प्रस्तापान्त ब्रह्मकपालनावे प्रसिद्धतीर्थ आहे.

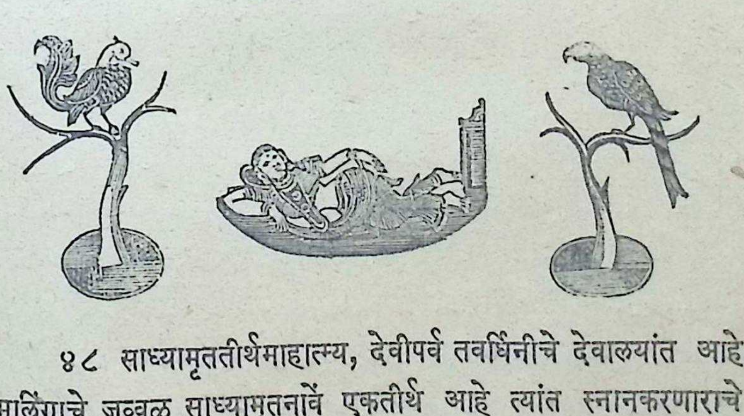

४८ साध्यामृततीर्थमाहात्म्य, देवीपर्व तवर्धिनीचे देवालयांत आहे रामलिंगाचे जव्वळ साध्यामृतनावें एकतीर्थ आहे त्यांत स्नानकरणाराचे मनोभिष्ट (मनोरथ) परिपूणहोताहे (असाध्यनहीते साध्याने वांछितकेले

सिद्धिपावत) तेकारण त्यास साध्यामृततीर्थह्मणून नांव पुरूरवचक्रवर्तीस सावत्र पत्नीहोवून आयुनांव बळपुत्र प्रसूतली ऊर्वशी मित्रा वरुणाला निंदा गर्हकरून तीमिर्त्यलोकांचे प्रमदावनांत वीणगायनकरीतहोती पुरूरवराजापाहून तीपाशि वशझाला तम्मा माझे दोनेमेषाला रक्षाव कम्माहिं तुमचे नग्न भी-पाहता ये व उच्चिष्टमलादेताने ऐसेमाझीनेम आहे अयिसे सांगीतली तीचे वचन स्वीकारकरून उर्वशी साक आनंदभोगांतनिमज्ञन असतां विश्वावसु गंधर्व रात्रीं मेषालाचोरून आकाशांतउडला मेषाचेरोदन ऐकून ऊर्वशी फुकारिली राजाखड्गघेवून चोरास धरास गेल्याकाळीं त्याचेवस्त्र भूमीपातली ह्याअवसरांत गंधर्व वीजासमाने मायाप्रकाशकेला.

—

ऊर्वशि रांजीचेनिर्वाणरूपपाहून लाजून देवलोक पहोन्चालि अनन्तर राजा ऊर्वशीचे अदृश्यामुळे विरहाने भुवनसर्व हुडकून कुरुक्षेत्रांत ऊर्वशीला पाहून अत तू मजला निग्रहकर्ण न्यायनाहीह्मणून साङ्गीतला माझे प्रतिज्ञा तेन्यूनत्व जाहल्यामुळे मीसोडूनगेलें तुमि आलतर अपलेपुत्रास देयीनाह्मणून साङ्गितलि मग ऊर्वशि आयूर्नामक पुत्राला राजाचेहातीदिलि राजा तीचे विरहतापाने व्याकूळहोता ऊर्वशि हेराजन् तु तुम्बुरादिमुनि वराचे दर्शनघेवून त्यांचे अनुग्रहामुळे अपल्यासह वास कराकारण संपादन:करह्मणून अन्तर्स्थानपावलि राजा तैसचमुनिवरास दर्शनकरून वरविचारिले त्यास तुम्बरादि रिषिगण तुजप्रार्थन पूर्ण ह्यावहमणजेन हे अग्निस्थालि नेवून त्रिभाग अग्निकाहङ्गन यागादि कृत्य पूर्तिकरून अनन्तर स्वर्गपावून ऊर्वशी समेत भोग भुंज शील मणून अन्तर्धान जाहले ते गोष्टे अलक्ष्य करून अग्निस्तालिटाकून स्व नगरपातल ततः परप्रभाते पुनः जावून देखिला ते अग्निस्थालि न देखतां एक अश्वत्तक्ष दृष्टीस नूतन पडल हे अग्निस्तालीचह्ममणून समजून ते तोडून ते चोवीस २४ अङ्गुलप्रमाणे तीन भागेकरून अग्नि पेटवून बहुयाग पूर्तिकरून देवानुग्रहपावून देवलोकास घडि घडि जावयास, यावयास, वरप्राप्तहोवून

ऊर्वशि संयुक्त भोग नून्यनकरीत सुखाने होता. इंद्राचेसभामध्येभरतनाट्य करितस्तां ऊर्वशीला पुरूरुवपाहून हासलेवेळिं ऊर्वशि पुरुषासहिं हास्यकेलाकारण ऊर्वशीचनर्तन श्रुतिलयास विरुद्धहोवून वाटलेतेम्मा तुम्बुरकोपून पुरू:व तिचे सम्भोगपा इत:पर न होवह्मणून शापिले त्याचेनिवारणमार्ग कायह्मणून दु:खाने असतां राजा फाराग्रहाजानवून देवेन्द्राचे बोलीप्रमाण सध्या अमृतीर्थान्त चक्रपाणी स्नानकरून शापविमोचनहोवून दिव्यपदान्त-पावून पूर्ववत् ऊर्वशिबरोबर स्वर्गान्त असून स्वर्गभोगभोगिला.

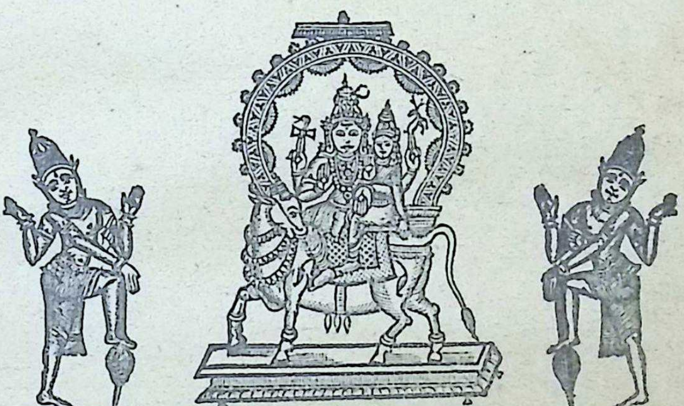

४९ सर्वतीर्थमाहात्म्म, हेसर्वतीर्थ रामनाथाचे सन्निधिपुडे आहे भृगिंरिषीचे वंशोद्भव सुदर्शन नाम ब्राह्मण आजन्म जन्म अन्धकहोवून धोरव्याधि जरा जीर्णाने शरीर दुर्बल्यपीडाने उपद्रविहोता तो सर्वतीर्थान्त स्नानकरांव ह्मणायाचे अभिलाषकहोवून त्येहेतूने शैवभक्तास अपरिमितमृष्ठा अन्नदान करून श्रीरामनाथ स्वामीचे सदास्तुति स्तवनकरून गन्धमादनाचेठायीं अन्नाहारन्निद्रावर्ज्यकरून दशवरुषतपकरितहोता ऐसे असतां कैलासपति श्रीहरमूर्ति प्रसन्नहोवून त्याब्राह्मणास नेत्रदेवून त्याचे मनोभिष्टाप्रकार सर्वक्षेत्राचे सर्वतीर्थ हि ह्यास्थळाला आणवून स्वरिषभ

पांयानेखांणिले हेतीर्थान्तस्नानकरह्मणून अज्ञापिले दिव्यस्वरूपएवून भक्ति सहित त्यान्चे स्तोत्रकेले मुनिवर्यास दयापूर्ण नेत्राने अवलोकनकरून हे मुनिश्रेष्ट तुजेकारण सर्वतीर्थाला हे येथे आणुवून ह्यान्त भरवून ठेविल्याकरितां सर्वतीर्थह्मणून आणकीमनाने चिन्तून मि आणिले तीर्थजायल्याहेतूने मानसतीर्थह्मणूनहिं ह्यास आजेदिवसापासून नामप्रचुरहोयिल ह्यातीथार्स अनेकपुण्य सन्चयहोयिलह्मणून अन्तर्धानझाले तदनन्तर सुदर्शनकोपला.

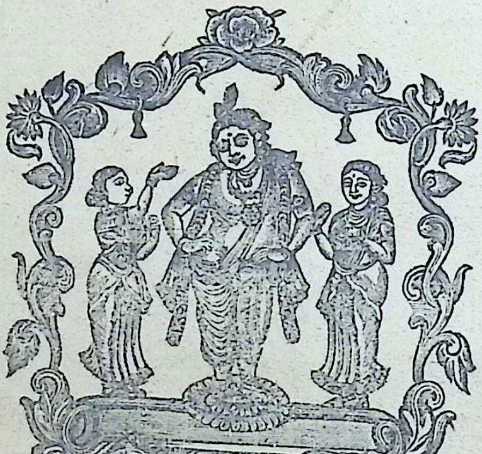

५० कोटितीर्थ प्रशंसा, हे कोटितीर्थ देहुळान्त काशिविश्वनाथांच उत्तरभागे आहे समस्ततीर्थ स्नानकरून अंते हेकोटितीर्थान्त स्नानकरांव.

गन्धमादनपर्वत मध्यप्रदेशे प्रतिष्टाकेलेले श्रीरामलिंगास अभिषेकासह्मणून रघुकुलतिलक श्रीरामचन्द्र लिंगाचेसमीपवैसून भागीरथीलास्मरण करून स्व कोदण्डाचे कोटि कोनेने भूमीचे भेदनकरून तेकोदण्ड पाताळ पर्यन्त पोहुन्चून काहडले त्याबरोबर गंगा दिव्यजलधारा स्वरूपे बाहेर आलि श्रीरामचन्द्र स्वकराने लिंगाचे अभिषेककेला राघवाचे धनुषाचे कोटीन प्रवाहिली गंधमादनान्त रामचंद्रश्रृष्टिकेले कोटितीर्थांत सकळतीर्थाचे

स्नानानंतर कोटितीर्थस्नानकरून रामनाथाचेदर्शनघेवून कंसालावधिले पापानिवृत्तिहोवून मधुरानगरपावले कोटितीर्थमहाउत्तम आहे त्यांत साक्षात् गंगानिवासकरती आहे पापघ्न दुःस्वप्ननाशक संपत्ति पुण्यमिळतो निश्चय राम रावणवध ब्रह्महत्यांतून मुक्तहोवून पुष्पकविमानांतबैसून अयोध्यालागेले श्रीरामचंद्र कोटितीर्थ समानतीर्थ भूमंडलांत दुसरानाहिं जोमानुष्य सेतु-दर्शनस्नान यात्रा नकेला त्याचे जीववियोग काळांत मरण्याचेपूर्वि तोंड्रात एकठेम कोटितीर्थ पाणिप्राशनकरविलतर तो निष्पापीहोवून जीवन्मुक्तहोतो.

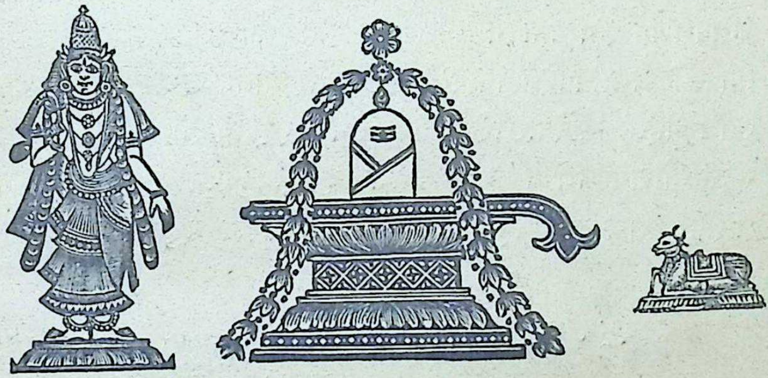

श्रीरामचंद्र अर्चना केलतेमहात्म्यें.

वेदव्यास महामुनिचे शिष्य सूतमहाऋषि सांगीतले रामनाथाचे महिमा ऋषिसर्वे श्रवणकरून आनंदभरितहोवून विज्ञापना करितात । कैसेह्मणजे भगवान् सूत भवदीयमाहिमा अह्मी प्रशंसाकराला अशक्त आपले मुखवाणि पुरस्कर श्रीरामचन्द्रमूर्चि कैसे रामनाथाचे पूजाकेले ते सांगोपांगक्रम शकलहि अंहास सांगावह्मणून नैमिशारण्य मुनिवरे प्रश्न करितां सूतमहारिषि सांगताझाले ।

हे ऋषिजना सावधानपूर्वक श्रवणकरा श्रीरामचंद्र वानरासहनिघून एवून दर्भशयनांत दर्भतल्पांतं शयनकरून अग्दि सांगीतल्याप्रमाणे

वानरसहायाने सेतुबंधनानंतर स्वेताचलजावून सेनासहित उतरून लंकाधिपरावणादि राक्षसाबरोबर युद्धकरून रणभुविसर्वासही संहारकरून झालेल्यावर विभीषणास लंकाराज्य पट्टाभिषेककरून ठेवून सीतासह पुष्पकविमानिबसून हनुमन्तादिक वानरसेनासमेत अयोध्यापुरीस गमनकरीत असता गन्धमाधनपर्वतान्त उत्तरून तीर्थसर्वान्तश्रेष्ट धनुष्कोटितीर्थ उत्पन्नकरून सकलसैन्याबरोबर येते तंहा ब्रह्महत्या उभीराहून वाट सोडनासक अडवून भोंवती वेष्टनकरून पीडिले रामचन्द्रास महद्दुःखझाले. तत्कारणासाटि सह आले विभीषण जाणून तत्दोषानिवारणार्थ शिवपूजाकरावह्मणून गन्धमादनशैलाजव्वळ सेतूचेकाण्ठि विमान राहतकरून त्यावेळी अगस्त्यादिमहाऋषी श्रेष्ट व इतर प्राज्ञमण्डल रावणाचे वधामुळ त्यांचे महत्संकटनिवारणकेले. श्रीरामचन्द्रमूर्तिचे दिव्यदर्शनकरावह्मणून महत्सन्तोषाने शिष्य आणि पत्निसहि बुलावुंघेवून गुंप गुंपहोवून येवून श्रीरामजन्द्राचे दर्शनघेवून आशिष नमस्कारकरून बहुस्तोत्रकरूनलागले ।

तें ऐकून आनन्दसन्तोषार्णवे श्रीरामचन्द्र निमग्नझाले । अनंतर महऋषीसपाहून लंकेचा राजाचे (रावणेश्वराला) वधकेलेलेदोष निवर्तीस एक परिहारसांगावह्मणून विचारतां तत्समये मुनिवर सकलहिं ह्येगोष्ट कानि श्रवणकरून दीर्घलोचनाने सांगताझाले ।

ह्ये जगत्त्रयनाथ सर्वज्ञमूर्ति अपण रामचन्द्र जाणवीन्त आलिनाहि ते काय आहे । अंहासविचारिलेकरितां अंहास कळलिलेमात्र प्रत्युत्र कथन करितों । भूलोकान्त अवतरून राजांगान्त निवासकरणार क्षत्रीयधर्माप्रकार त्वांधरिलेले । ब्रह्महत्यादोष विसर्जनाकरितां ह्यागन्धमादनगिरिन्त शिवपूजनकेलेतर निष्पापिहोवून मोक्षहिंदेवून ब्रंह्महत्यादूरहोयील आपण विलकूल काळजीकरूनका आणखी हीगन्धमादनाचे नेह्मी एकवार शिवपूजाकेलेतर काशिक्षेत्रान्त बहुकोटिलिंग प्रतिष्टाकेलेतेफल युष्मदीयपूजित रामलिंग-

पूजाने संभवहोत त्याकरितां अति जाग्रताने सत्वर शिवप्रतिष्ठास आरंभ-करावह्मणून सांगीतले ।

तद्वार्ता श्रवणपुटेघेवून श्रीरामचन्द्र मनोल्लास कौतूहलाने मी तैसच प्रतिष्ठाकरितोह्मणून ऋषीसपाहून तुह्मी ह्येप्रतिष्ठाफल चिरप्रळयकालर्पयन्त प्रकाशिक स्तापक होयासारिक एकदिवस सांगावह्मणून ऋषीस विचारितां अगस्त्यादिऋषि सर्वैमिळून शास्त्रशोधून ज्येष्टमहिना शुक्लपक्ष बुधवार हस्तानक्षत्र दशमीतिथि ऋषभलग्न असा शुभदिनान्त प्रातःकाळी शिव-प्रतिष्ठाकरास आपणास दिवसश्लाध्य आहेह्मणून सांगीतले तेऐकून सत्वर श्रीरामभद्र संतोषचित्तहोवून गंधमादनांतासून मारुतीस बोलावून हनुमंता वायुनंदना उर्दियाउषःकालपूजास शिवलिंगआणाव झाल्यामुळे नविळंबितां भूलोक कैंलास काशीक्षेत्राप्रति तूजावून शिवलिंगआणावह्मणून पाठवून शिवप्रतिष्टेस पाहिजेते भांडार न्यूनतानाहींसे सर्वसिद्धिकेले.

माघे श्रीरघुनंदनाचे आज्ञाघेवून विश्वरूपधारणहोवून गगनमार्गे उडून काशीक्षेत्रपहंचून गंगास्नानकरून निर्विकल्पनिष्ठा परहोवून ईश्वराचं प्रसादधेवून एण्यापूर्वि ऋषीचे धटितकाळ निवर्तकेलेह्मणून मुनिगणसांगतां श्रीरामचंद्र आंजनेयाचे आगम आलोकितझाले तत्समयिं अगस्त्य गौतम पराशर व्यास शुक प्रभृती हेवेळपर्यंत हनुमंत आलानाहिं मूहूर्त गुदरून जाईलकरितां महालक्ष्मी सीतादेवि द्वयकराने वाळुकाप्रमाणे भूमीलाधरून गोळाकृतिने विद्रुमवर्ण महालिंगस्वरूपकरून दीप्तिमान् प्रज्वलित असतां त्यालिंगाचे स्तापनकरून पूजाकरूयाह्मणून सकलऋषिहीसांगीतल्याप्रमाणे श्रीरामचंद्र अंगीकारकरून सर्वहिं ब्रह्ममयह्मणून बहुझठीतीने सीतासमेत लक्ष्मणासह स्नानकरून संध्यादिजपानुष्ठानसंपून नेमानिष्ठासहित विभूती रुद्राक्षधारणवानू शिवपूजास पाहिजेत पुष्प पत्र आणुवून सुवर्णपीठवर्ती सीतानिर्मित शिवलिंगबसुवून आवाहनकरून तपस्वीचेवेषधारिहोवून

वहागाचेचर्मासनावरबैसून षष्ठी कोटीतीर्थ अणीवून मंत्रध्यानपूर्वक अर्घ्य समर्पणकरून श्रीरामचंद्र उत्तरामुखबसून पूजाग्रहान्तदिग्बंधनकरून मंगळवाद्यघोषाशब्दतां स्वेतकमल हृदयासनांत ज्योतिस्वरूपलिंगांत द्वादशांतस्थ शिवावाहनस्थापून सकळ मंत्र तंत्र ध्यानासह शंकराकडे विशेष भक्तिपुरस्कर कोमल सहस्र बिल्वत्रिदलानीं शुद्धांतः करणानि शिवपूजाकरून कपित्थ कदली, फनस, आम्रफल, शोष्यलेह्य, षड्रसशास्त्र, पाक, भक्ष, भोज्यादींठेवून षोडशापचारासहितघेवून नराच लक्ष्मी चक्रादीमहामुद्रा अहन्यास करन्यास महान्यासाप्रकारे पुष्पांजली धूपदीप कल्पूरादि मंगळहारत्यादीकरून सर्वदेव ऋषि तपोजन फिरून एतां शिवमूर्तीस तीनप्रदक्षिणाकरून रामनाथह्मणून नामकरणठेवून साष्टांगनमस्कारकरून स्तोत्रकरून सन्निधींराहून असतां डोळ्यांतून आनंदबाष्पाचे धारावाहून शरीर पुळकांकित उत्कंटकभरून परवशहोतां त्यारामलिंगांतून सूर्यकोटी तेजपुंजासारिखहरण अग्नीचतुर्भुज काळकंठ त्रिनेत्र चंद्र गंगा जटाधारिहोवून मकरकुंडलहार केयूरमणीमकुटवस्त्राभरण सर्वालंकारभूषितहोवून अर्धनारी भाग सर्प, कंकण, विभूति, रुद्राक्ष, व्याघ्रचर्म, व गज, कृत्ती नेसून ऋषभारूढहोवून प्रत्यक्षहोवून हेरामचंद्रह्मणतां अवसरीं ब्रह्महत्या सूर्यापुढे तुषारा प्रमाणे निवर्तीझाले.

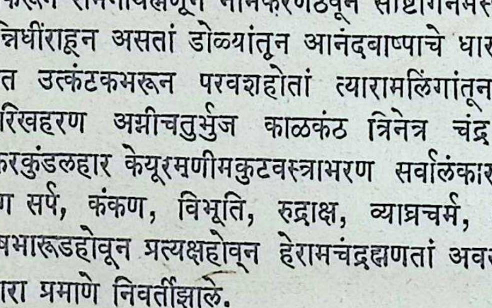

श्रीमहेश्वर श्रीरामचंद्रासपाहून सांगतेझाले सेतु धनुष्कोटितीर्थांत

संकल्प विधियुक्त स्नानकरून गंधमादनांत शास्त्रानुसार पूजाकरून माझे प्रचारणकेल्याकारण तुमचेपाप सर्वे निवारणझाले त्यसारिखे भूलोकांत भक्ति, वैराग्य, पुरस्कर सेतु धनुष्कोट्यांतमहान् तीर्थांत संकलपपूर्वकस्नान-करून माझीपूजाकरणारास सकलपापांतूनविमोचनहोवून मोक्षसांराज्य सिद्धि-होईलह्मणून वरदेवून रामनाथलिंगांतच यथाप्रकार अंतर्धानपावले. तद्वार्ता कानीप्रवेशतां सर्वदेव, ऋषि रंभादिदेवनाऱ्या विभीषण व सुग्रीवादि वानरा-स्सर्वे प्रथग् प्रथग् मृत्तिकालिंग प्रतिष्टाकरून पूजा व स्तोत्रकरूनराहिले.

श्रीरघुनाथ हनुमंताचे दुःख शमनकरावया म्यां तुझपाशी वंचना-चिंतलोनांहीं शिवलिंगाचे प्रतिष्ठाकाळाचे मुहूर्त समीपलया हेतून महा-ऋषींचे वचनाप्रकार जानकीच्या निर्माणझाल्या मृत्तिकालिंग स्थापनकरून पूजाकेलों हे सत्य तुला परवाकेलोनाहिं अस समजूणकी नकोतुला हे सर्व खरें तू काशींतून आणीलेलिंग तुजेनांवाने स्थापून पूजाकरे तू अनेक राक्षसांचे संहार केलें दोष निर्दोषहोवून तू पावनहोशीलह्मणून श्रीरामचंद्र सांगून पुनः सांगीतले तुजाने काशींतून आणीले लिंग प्रतिष्ठाकेलेले लिंगाचे पूजा पुनस्कार कैलासांत माझे निर्मित रामलिंगाचे व तुझे प्रतिष्ठा हनुमंतलिंगाचे हाजार योजनास बाहारे असणार मनि चिंतलेतर बहुपुण्य घडून आज्ञन मनाचे नाहीसेहोवून शिवसायुज्य पद पावतीलह्मणून प्रतिष्ठाकरे ह्मणतां त्यास हनुमान् सांगीतला: आपणाचे स्थापित लिंगउपटून सेवकनेलि लिंगस्थापन करावह्मनणून सांगीतला तेह्मा माझी प्रतिष्ठा लिंग अब्धी आपाताळपर्यंत मुळीं पसरूनसागले तुझ्याने उपटास असख्य आहे तूबळवान् असलतर मृत्तिकालिंगउन्मूलन तुझे-शिवलिंगप्रतिष्ठाकरेह्मणून श्रीरामसांगतां हेवचन ऐकतांच संतुष्टीहोवून मरु-तात्मज विश्वरूपधारणकरून उठून त्यांचेपुच्छाने लिंगास तीनवेंठाळ वेष्टन-करून होडून महाउग्र आग्रहाने गगनींउडतां तेह्मा कूलतुटून उत्तरदिशीं स्वल्पदूरांत पालथेपडून अवयवभिन्नपावून रक्तधारा आंगीवाहत मूर्छित-

झाला तेह्मा मैथिली आणीं रामचंद्रएवून धांवरून मुर्छाभेदून शुद्धीस आणवून हनुमंतपडलेलेगारेस्थलांत भागेरथीसबुलावून पूर्णपूरीतहोवून हनुमत्कुंडतीर्थनामाचे हेदिव्यतीर्थ उत्त्पन्नकरून ह्यांत भूलोकानिवासि जनसर्वे-स्नानकेलेह्मणजे सर्वपापध्वंसहोवून त्यातर्थीचे कूलांत पुत्रापेक्षीत लोक सर्प शांती व पित्रांचे तर्पण, श्राद्धकरणार त्यांचे अभीष्ठसिद्धीपावन पितृजनाहिं साद्रुज्यपदप्राप्तहोतात माझेप्रतिष्ठितरामालिंगासहीं तुजेप्रस्थापित हनुमन्मा-हालिंगाच प्रथमतः श्रेष्टहोईल तूप्रातिष्ठाकराचे विश्वलिंगास अभिषेक नैवेद्य आराधना पहिलेकरून अनंतर माझेस्थापित रामलिंगाचे पूजनैवेद्यादीहोलति-ह्मणून वरदिहे तूनेइलेशिवलिंगासप्रतिष्टाकरून नमन पूजाकरेह्मणतां मनोह्रा-दपावून श्रीरामलिंगाचे उत्तरभागे अपण आणलेशिवालिंग एकाला लोकार्था-करितां प्रतिष्टाकरून पूजून अन्यत्रलिंग आत्मार्थास उपयोगिले आताहीं रामलिंगाचे मध्यप्रदेशी आंजनेयाचे पूंसवेष्टन तीनेरेखा खूणदिसत दृष्टिगोजर आहेह्मणून सूतसांगता नैमिशाख्यऋषीसर्वे आनंदभरितझाले.

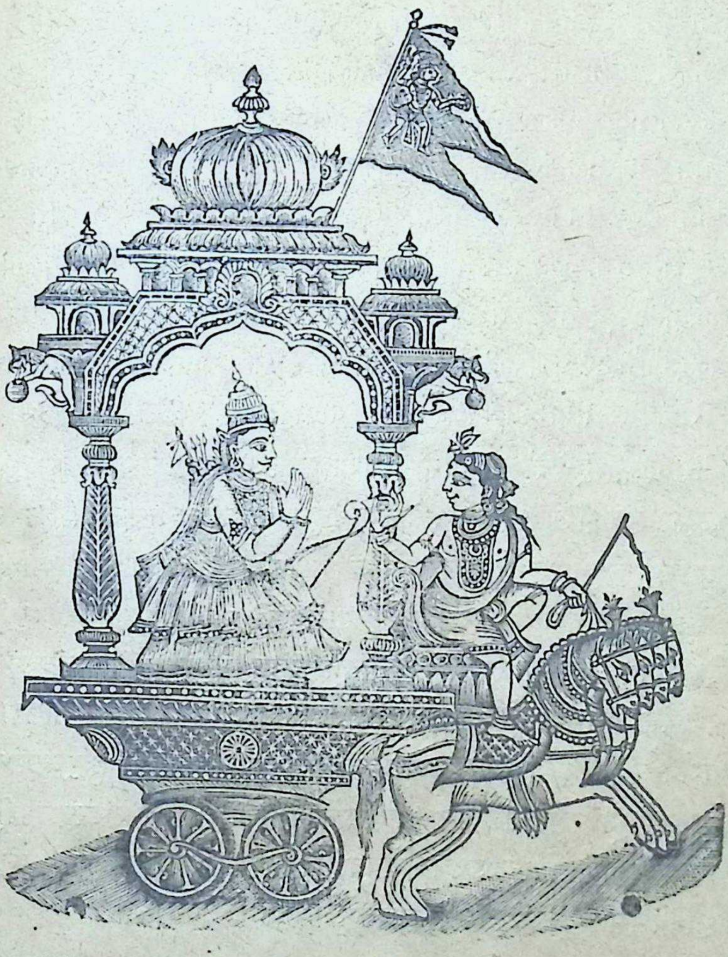

श्रीशङ्करपाण्डियाचेमहात्म्य ।

चन्द्रवंशोद्भव पाण्डियराजाचे भूपाल शङ्करपाण्डियराजा आरण्यांन्त शिखारकिरींतअसतां एकवृक्षाचेखाले व्याघ्रचर्मापिधान क्षादनधारिहोवून निष्ठा समाधीन्तहोते सकलमुनिवर अणी त्याची पत्नीहि जोढी वहागा समान असलेलेपाहून तो शर्दलह्मणून समजून बाणसोडून मारिला । तेपाहून त्योऋषीचे पुत्र शङ्कलव्यसनेहोवून आरण्यान्तीले ऋषिजिन

आज्ञाप्रकारे मायबापाचे दहनकरून त्याञ्चेहास्ति घेवून रामेश्वर क्षेत्रान्त जावून भूमीन्त एकस्थलान्त स्तापनाकरून सेतु धनिष्कौट्यादि स्नान-करून पितृकर्मकरून एकवर्षपर्यन्त रामेश्वराचे सेवाकरीतासतां एकादिवसी स्वप्नान्त त्याचे पिता गरुडावर्तिबयिसून विष्णूचे पञ्चायुधहस्ते धारणकरून मातासहित होतेते दर्शनकरून आनन्दहोवून त्यांचे शिरोपरी उचलून मधुरानगरपावला । त्याविपिनान्तिले ऋषीसर्वे शङ्करपा॰डियाला दूषणा-केलेते ऐकून तो इतःपर मी जीवन्त भूमिवर असनामणून अग्नीन्ते पडासाटी प्रताक्षिणकारितां तत्काळ महेश्वराचे आज्ञाते आकाशवाणी भो राजन् अग्निःप्रवेशकरूनको भार्यापुत्रासह श्रीरामेश्वर क्षेत्रासजावून श्रीरामलिङ्गमूर्तीचे अभिषेक नैवेध्यकरून षोडशोपचारसहित पूजार्चना-करून हजारनिप्कसुवर्ण प्रतिदिन देवून भोजनेकरून ब्राह्मणास दक्षिणा मृष्टान्न देवून अपण एकवारभोजनकरून सदा वृतिहोवून धनिष्कोटी-तीर्थान्त स्नानकरून एकसंवत्सर सायङ्काली रामनाथस्वामीचे स्तुतिकरून देवग्रहांत असतां त्याचे वदनांतून काळमेघतुल्यशरीर चंद्रकळासमान वज्रधंष्ट रागकेश थोरमीशा भयंकररूप ब्रह्महत्ति पैशाच भीकरा रवा-गर्जनासहितला बहिःप्रवेश श्रीरामनाथाचे कृपाने भवमूर्ति तृशूलकपालसहित प्रसन्नहोवून ब्रह्महत्तिलाधरून तृशूलाने मारिले. मागे पांड्यराजाही राम-नाथाचे दर्शनघेवून उत्तमवरघेवून अनंतर राभेश्वर सोडून अनुग्रहकेले मुनिवरांस भेटून मधुराक्षेत्र पावला.

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथ ॥

॥ महा संकल्पप्रारंभः ॥

॥ महागणपतये नमः ॥

॥ महा संकल्पः ॥

शुक्लांबरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजं ।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्व विघ्नोप शांतये ॥

पादौ प्रक्षाळ्याचम्य दर्भेष्वासीनो दर्भान् धारयमाणः पवित्र पाणिस्सन् प्राणायामम् पतिसहा कृत्वा ॥ ओंभूःभूर्भुवस्स्वरों ॥ ममोपात्त समस्त दुरितक्षयद्वारा श्री परमेश्वर प्रीत्यर्थं तदेवलग्नं सुदिनं तदेव ताराबलं चंद्रबलं तदेव विद्याबलं दैवबलं तदेव लक्ष्मीपते ते अंघ्रि युगं स्मरामि ॥ ओं अपवित्र पवित्रोवा सर्वावस्थां गतोपिवा । यःस्मरेत्पुंडरीकाक्षं सबाह्या भ्यंतरश्शुचिः ॥ मानसं वाचिकं पापं कर्मणा समुपार्जितं । श्री रामस्मरणेनैव

व्यपोहति न संशयः ॥ श्री राम राम राम तिथिर्विष्णु स्तथा वारः नक्षत्रं विष्णुरेवच। योगश्च करणंचैव सर्वं विष्णु मयं जगत् ॥ श्री गोविंद गोविंद गोविंद अद्य श्री भगवतः आदिविष्णोरादिनारायणस्य अचिंत्यापरिमितय शक्त्याभ्रिय माणस्य महाजलौघस्य मध्येपरिभ्रम माणानां अनेककोटि ब्रह्मांडानां एकतमे अव्यक्त महदहंकार प्रथिव्यप्तेजो वायुराकाशाद्यैरावरणै रावृतेअस्मिन् महति ब्रह्मांड करंड मंडले आधारशक्त्या आदिकूर्माद्यानंत द्यष्ट दिग्गजोपरि प्रतिष्ठितस्योपरितले। सत्यादि लोकषट्कस्य अधोभागे महानाळायमान फणिराजशेषस्य सहस्रफणा फणिमंडल मंडिते। लोकाले काचलेन परिवृते दिग्दंति शुंडादंडोत्तंभिते लवण इक्षु सुरा सर्पी दधिदुग्ध जलार्णवैःपरिवृते। जंबूप्लक्ष शाल्मलि कुशक्रौञ्चशाक पुष्कराख्य सप्तद्वीपात्मिके। इंद्रकशेरुताम्रगभस्ति नागसौम्य गंधर्वचारण भारतादिनवखंडा त्मिके। महामेरु गिरिकर्णिकोपेतमहा सरोरुहायमाण पंचाशत्कोटि योजन विस्तीर्ण भूमंडले। लक्षयोजन विस्तृत जंबूद्वीपे सुमेरुनिषध हेमकूट हिमाचल माल्यवत् पारियात्रक गंधमादन कैलास विंध्याचलादि महाशैलाधिष्ठिते लवण समुद्रमुद्रते भारत किंपुरुष हरीळावृत रम्यक हिरण्मयोत्तर कुरुभद्र श्वकेतु मालाख्य नववर्षोपशोभिते। जंबूद्वीपे भारतवर्षे भरतखंडे मेरोः दक्षिणेपार्श्वे कर्मभूमौ स्वाम्यवंति कुरुक्षेत्रादि सम भूमार्ध रेखायाः पूर्वे दिग्भागे विंध्याचलस्य दक्षिणदिग्भागे दंडकारण्य गोदावर्याः दक्षिणेतीरे सकलजगत्सृष्टुः परार्धद्वयजीविनः ब्रह्मणः प्रथम परार्धे पंचाशदब्दात्मिके अतीते द्वितीयपरार्धे प्रथमेवर्षे प्रथममासे प्रथमेपक्षे प्रथमेदिवसे द्वितीये यामे तृतीये मुहूर्ते स्वायंभूव स्वारोचिष उत्तमतामस रैवत चाक्षुषाख्येषु षट्सु मनुषु व्यतीतेषु सप्तमे वैवस्वत मन्वंतरे अष्टाविंशती तमे महायुगे कृत त्रेत द्वापरेषु गतेषु वर्तमाने कलियुगे प्रथमेपादे शालीवाहनशकाब्दे चांद्रसावन सौरादिमास भ्रमिते प्रभवादीनां षष्ट्याः संवत्सराणांमध्ये+नर्षे +अयने+ऋतौ+मासे पक्षे+तिथौ+वासरे+नक्षत्रे+योगे+करणे एवंगुण

विशेषण विशिष्टायां पुण्यतिथौ ममोपात्त समस्त दुरित क्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं अनाद्य विद्यावासनया प्रवर्तमाने अस्मिन् महति संसार चक्रे विचित्राभिः कर्म गतिभिः विचित्रासु योनिषु पुनः पुनः अनेकधाजनित्वा केनापि पुण्य कर्म विशेषेण इदानीं तनु मानुष्य द्विज जन्म विशेषं प्राप्तवतः मम जन्माभ्यसात् जन्म प्रभृति एतक्षणपर्यंतं बाल्येवयसि कौमारे यौवने वार्धकेच जागृत्स्वप्न सुषुप्ति अवस्थासु मनोवाक्काय कर्मभिः त्वक्चक्षु श्रोत्र जिह्वा घ्राणैः वाक्पाणि पादपायूपस्थै श्वकृतानां जन्मांतरे प्रकाशकृत महापातक चतुष्टय व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतः ब्रह्महत्यादि समपातकानां संकलीकरणानां अपात्रिकरणानां मलिनीकरणानां जातिभ्रंशकानां प्रकीर्णकानां नवानां नवविधानां बहूनां बहुविधानां सर्वेषां पापानां सद्यः अपनोदनार्थं भास्करक्षेत्रे पर्वतवर्धनीसमेत श्रीरामलिंगेश्वर स्वामिसन्निधौ सीता लक्ष्मण भरत शत्रुघ्न हनुमत्समेत श्रीरामचंद्रस्वामिसान्निधौ छाया सञ्ज्ञासमेत सूर्यनारायणस्वामिसन्निधौ सेतुमाधव कालभैरवस्वामिसन्निधौ समस्त हरिहरदेवतासन्निधौ देवब्राह्मण सन्निधौ मम समस्त पापक्षयार्थं श्रीरामधनुष्कोट्यां महोदधि रत्नाकरस्नानमहं करिष्ये ।

अतिक्रूर महाकाय कल्पान्त दहनोपमां ।
भैरवाय नमस्तुभ्य मनुज्ञां दातुमर्हसि ॥ १ ॥

दुर्भोजन दुरालाप दुष्प्रतिग्रहसंभवं ।
पापंहर ममक्षिप्रं सह्यकन्ये नमस्तुते ॥ २ ॥

त्रिरात्रं जान्हवितीरे पंचरात्रंतुयामुने ।
सद्यः पुनातु कावेरि पापमामरणान्तिकं ॥ ३ ॥

गंगा गंगेति योब्रूयाद्योजनानां शतैरपि मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं सगच्छति (इति स्नात्वा)

॥ श्रीरस्तु ॥

शुक्लांबरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजं ।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये ॥ १ ॥

त्वंराजा सर्वतीर्थानां त्वमेव जगतःपिता ।
याचितं तीर्थं मेदेहि सर्वपापापनुक्तये ॥ २ ॥

तर्थिराजायनमः ॥

दर्भासन जगन्नाथ सेतुबंधपरायण ।
धनुष्कोटावहं स्नास्ये मम पापं व्यपोहय ॥ ३ ॥

मानसं वाचिकं पापं कर्मणासमुपार्जितं ।
श्रीरामस्मरणेनैव व्यपोहतिनसंशयः ॥ ४ ॥

तिथिर्विष्णुस्तथावारो नक्षत्रं विष्णुरेवच ।
योगश्चकरणंचैव सर्वंविष्णु मयंजगत् ॥ ६ ॥

अपवित्र पवित्रोवा सर्वास्थांगतोपिवा ।
यस्मरेत्पुंडरीकाक्षं सबाह्यान्भ्यतरशुचिः ॥ ७ ॥
रामेण याकृता रेखा धनुषाक्षार सागरे ।
मुक्तिस्तदर्शनादेव नजाने स्नानजंफलं ॥ ८ ॥
रामचंद्रधनुष्कोट्याकृतां रेखांतुपश्यति ।
अनेकक्लेशानिर्म्मग्नं गर्भवासन्नपश्यति ॥

ओं अस्य श्रीभगवतो महापुरुषस्य श्रीमदादि नारायणस्य अचिंत्यापरिमितशक्त्या भ्रममाणास्य अनन्तकोटि सूर्यप्रभासमेतस्य श्रीमहाविष्णोः निजमायाकल्पितानां महाजलौघमध्ये परिभ्रममाणानां अनेकरूपाणां अनेककोटिब्रंहांडानां एकतमे अव्यक्त प्रकृति महदहंकार प्रथिव्यापस्तेजो वाय्वाकाशाद्यावरणैरावृते अस्मिन् महति ब्रह्मांड खंडमध्ये सकलाधिष्टात्रादि वराह दंष्ट्रांकुर मृणाळ जगन्मूलकंदाधारशक्त्यादि कूर्मानन्त वासुकी तक्ष शंखपाल गुळिक पद्म महापद्म कार्कोटकाख्याष्ट महानाग ऐरावत पुंडरीक वामन कुमुदांजन पुष्पदन्त सार्वभौम सुप्रतीकाख्याष्टदिग्गजोपरि प्रतिष्टिते अतल वितल सुतल तलातल रसातल महातल पातालाख्य लोकसप्तकस्योपरितले भूलोक भुवर्लोक सुवर्लोक महर्लोक जनोलोक तपोलोक सत्यलोकाख्यलोक सप्तकेष्वधोभागे भूलोके चक्रवाळ शैलवलय मध्ये आवर्तिन्या महानाळायमाण फणिराजशेषस्य सहस्रफणा मणिमंडलमंडित सुप्रतिष्टिते दिग्दंति शुंडादंडोत्तंभिते बाह्यांधतमसावृते सूर्यकिरण तेजः प्रकाशिते अंबुवती नयनवती सिद्धवती गांधर्ववती कांचीवत्यळका वत्यशोकवती नामभिः पुण्यपुरीभि स्समन्तादाक्रान्तिते इंद्राग्नि यमनिऋति वरूण वायु कुबेरेशान नामभिः दिक्पतिभि स्समाधिष्टिते लोकालोकाचलेन वलयिते लवणेक्षु सुरासर्पि दधिक्षीरशुद्धोदका ख्यैःसप्तभि रुदधिमंडलैर्मंडिते जंबूप्लक्ष शाल्मलिकुश क्रौंचशाक पुष्कराख्यैस्सप्तभिर्द्वीपैः द्वीपिते महेंद्र मलय सह्य

शुक्ति ऋक्ष विंध्य पारियात्राख्यैस्सप्तकुल पर्वतैर्विराजिते मतंग हिरण्य शंख माल्यवत् किष्किंध ऋश्यश्रृंगाख्यैः पंचभिः पर्वतैः समधिष्टिते हिमशैल हेमकूट क्षुधाचल निशाचल श्वेताचल शुनाचल श्रृंगवताख्यैः सप्तभिमहा-शैलैः समधिष्टिते इन्द्रखण्ड कशेरुखण्ड तांम्रखण्ड गभस्तिखण्ड नागखण्ड सौम्यखण्ड गन्धर्वखण्ड शरभखण्ड भरतखण्डाख्य नवखण्डात्मिक महा-मानस सरोरुहाकार पञ्चाशत्कोटि योजन विस्तीर्ण भूमण्डलमध्ये सुमेरु निषध हेमकूट चन्द्रकोणकूट महेंद्रकूट विन्ध्याचल श्वेताचलानां हरिवर्ष किंपुरुषवर्षयोश्च दाक्षिणे कर्म्मभूमौ मधुवन कुलयोर्दक्षिणादिग्भागे मलय चलादुत्तरे दक्षिणजलधि हिमाचल योर्मध्ये नवसहस्र योजनसम्मिते भारत-किंपुरुष हरीळावृत कुरु भद्राश्व रम्यक हिरणमय केतुमालाख्यानां नववर्षा-णांमध्ये भारतवर्षे स्वर्णप्रस्थ चन्द्रांशुभित्या वर्तक रमण मतङ्गजावर्ण महारण पांचजन्यवक सिंहळ लंकाख्य नवखंड खंडिते भास्करक्षेत्रे दंडकारण्य विंध्यारण्य वीक्ष्यारण्य नैमिशारण्य कदळिकारण्य बदरिकारण्य चंपकारण्य नहुषारण्य कामिकारण्य वटारण्य देवतारण्याख्यैकादशारण्य युते अंग वंग कलिंग कांभोज कौशल काश्मीर कशूर खर्जूर बर्बर मरुध कुरु गांधार सौवीर सौराष्ट्र मद्र मगधान्द्र निषध सिंन्धु दशार्ण माळव नेपाळ पांचाल बंगाळ मलयाळ चोळ केरळ सिंहळ गौड घोट कीकट कर्णाट करहाट मरहाट पानाट पांड्य पुळिंद कुन्त लिकर्तला वन्त्यवंलि विदेह विदर्भ केकय कोसल कोंकण टंकण हूण मत्स्य वत्स शकलंपाक बाह्लीक यवन साल्वाख्य छप्पन्नदेश विशेष भाषा भूपाल विचित्रिते स्वाम्यवंति कुरुक्षेत्रे गंगा यमुना तुंगभद्रा चंद्रभागा प्रणीता पंपा पाप प्रशमनी पयोक्ष्णी फल्गुनी भवनाशिनी सरस्वती भीमरथी कुमुद्वती सिंधु नद्यर्जुनी कृष्णवेणी पिनाकिनी गोदावरी मलापहारी ताम्रपर्णी कावेरी वेगवती वंजुळी सरय्वादि सहस्र नदिभिर्विलसिते अयोध्या मधुरा माया काशी कांची अवंतिका द्वारावत्यादि महामुक्ति प्रद पुण्य स्थलयुते सुरनग

वत्सनग गुल्मनग स्वामिनग महामानसस रोरुहाकार पुष्कर त्रय त्रिकूट कैलासानां मध्ये भूमंडले विंध्यस्य दक्षिणदेशे श्रीशैलस्याग्नेय दिग्भागे श्रीवेंकटाचलस्य दक्षिणदिग्भागे श्रीकृष्णा कावेर्यो र्दक्षिणदेशे अंगारक क्षेत्रे श्रीमत् क्षीर जलधि मद्ध्युषित भुजंग भोग पर्यंक शयन वनजाक्ष नाभि सरोरुहमधिवासितस्य सकल वेदनिधेः सनक सनंदन सनातन (सनत्कुमारादिः) मनसि जातानां इंद्रादि त्रयस्त्रिंशत्कोटिदेव तिर्यङ् मनुष्य भूधरादि चतुरधिकाशीति लक्षसंख्या स्थावर जंगम रूपाणां अनेककोटीब्रह्मांडाना आधारभूते सृष्टौ प्रवर्तमानस्य परार्ध द्वय जीवनो ब्रह्मणः प्रथमपरार्धे पंचाशदद्बातीते द्वितीयपरार्धे पंचाशदादि वर्षे प्रथमे मासे प्रथमे पक्षे प्रथमे दिवसे अह्नि द्वितिये यामे तृतीये मूहूर्ते त्रयोदश घटिकायां द्विचत्वारिंशद्विघटिकासु गतासु त्रिचत्वारिं शद्विघटिकाया प्रथम प्राणायाम काले पार्थिव कल्पानंत कल्प कूर्म्मकल्प पद्मकल्प वराहकल्प श्वेतवराहकल्प. प्रळय कल्पाख्य सप्तकल्पानां मध्ये श्वेतवराहकल्पे स्वयंभुव स्वरोचिषोत्तम तामस रैवत चाक्षुष वैवस्वत सूर्यसावर्णि ब्रह्मसावर्णि रुद्रसावर्णि इंद्रसावर्णि अग्निसावर्णि रौच्य भौच्याख्यानां चतुर्दश मन्वंतराणां मध्यें सप्तमे वैवस्वत मन्वंतरे सप्तविंशन्महायुगेषु गतेषु इदानीम् अष्टाविंशतितमे महायुगे अष्टाविंशति सहस्रोत्तर सप्तदश लक्षाब्दे कृतायुगे याते षण्णवति सहस्रान्वित द्वादशलक्षाब्दे त्रेतायुगे याते चतुष्षष्ठिसहस्रान्विताष्ठलक्षाब्दे द्वापरयुगे याते द्वात्रिंशत्सहस्रान्वित चतुर्लक्षाब्दे वर्तमानें कलियुगे एकोत्तर पंचसहस्रवर्षातीते द्वियुत्तर पंचसहस्रके वर्षे मत्स्य कूर्म वराह नरसिंह वामन जमदग्निराम दशरथराम बलभद्राम बौद्ध कल्क्याख्यानां दशावताराणांमध्ये नवमे बौद्धावतारे युधिष्टिर विक्रम शालिवाहन विजयाभिनंदन नरसिंह द्रुपद नागार्जुन शकाख्य षट्चक्रवर्तिना मध्ये तृतीये शालिवाहन शके द्वाविंशत्युत्तराष्टशतयुत सहस्रवर्षातीते त्रयोविंशत्युत्तराष्ट शतसहस्रकें व्यवहारिके सौर चांद्रसावननाक्षत्र बार्हस्पत्य मानाख्य कालभ्रमित प्रभवादि षष्ठिसंवत्सराणामध्ये तृतीयविंशत्या सौरमान

शार्वरीनामसंवत्सरे दक्षिणायणे शरत्ऋतौ आश्वीजमासे शुक्लपक्षे गुरुवासर युक्तायां आयुष्मान् योग बालवकरण तुलालग्नादि एवंगुण विशेषण विशिष्टायां द्वितीयायां पुण्यतिथौ अनाद्य विद्या वासनया प्रवर्तमाने अस्मिन् महति संसार चक्रे विचित्राभिः कर्मगतिभिः विचित्रासु योनिषु पुनः पुनरनेकधा जनित्वा केनापि पुण्य कर्मविशषेण इदानीं तनु मानुष्ये द्विजजन्म विशेषं प्राप्तवतः गोत्रे नक्षत्रे राशौ जातस्य शर्मणः मम जन्माभ्यासात् जन्मप्रभृत्ये तत्क्षण पर्यंतमध्ये वर्तिनि काले बाल्ये वयसि कौमारे यौवने वार्द्धक्येच मनोवाक्काय कर्मभिः जाग्रत्स्वप्न सुषुप्त्यवस्थासु काम क्रोध लोभ मोह मदमात्सर्यैः त्वक् चक्षु श्रोत्र जिह्वा घ्राणैः वाक् पाद पाणि पायूपस्थैः ज्ञानतोऽज्ञानतोवा मयाकृतानां प्रकाशकृत ब्रह्महत्या सुरापान स्वर्णस्तेय गुरुतल्प गमनाख्य महापातक चतुष्टय व्यतिरिक्तानां महापातकानां गोवध निमित्तादिनां (१) महापातकेषूप पातकानां उत्कर्षानृत वादन (२) आदिनां महापातक समरूपपातकानां उपपातकानां मनुष्य विक्रया (३) आदिनां संकलीकरणानां अजहरण (४) आदिनां मलिनीकरणानां तुरुष्कीगमन (५) आदिनां अपात्रीकरणानां परान्नभोजन (६) आदीनां जातिभृशंकरणानां सीमन्तादि अतिक्रमण (७) आदीनां प्रकीर्णकानां अज्ञानतस्सकृतानां ज्ञानतस्सकृत्-कृतानां ज्ञानतोऽज्ञानतस्सकृत्कृतानां अत्यन्ताभ्यस्तानां निरंतराभ्यस्तानां चिरकालाभ्यस्तानां नवानां नवविधानां बहूनां बहुविधानां सर्वेषां पापानां सद्यः अपनोदनार्थं उभयसागरयोर्मध्ये गंधमादनपर्वते भास्करक्षेत्रे काशीवि-श्वेश्वर रामेश्वर सेतुमाधव कालभैरव सीतालक्ष्मण भरत शतृघ्न हनुमत्समेत श्रीरामचंद्रस्वामिसन्निधौ शिवकामसुंदरीसमेत श्रीचिदंबरेश्वरस्वामिसन्निधौ समस्त हरिहरादिदेवसन्निधौ देव ब्राह्मणसान्निधौ संभवता नियमेन संभवता-प्रकारेण संभवतिभिर्द्रव्यैश्च धर्मशास्त्रोक्तमार्गेण परिषदुपस्थानपूर्वकं परिषदुप-दिष्टं सर्वप्रायश्चित्तं सर्वपापक्षयार्थं श्रीरामधनुष्कोटिस्नानं अहंकरीष्ये.

॥ दशदानश्लोकाः ॥

गो भू तिल हिरण्याज्य वासोधान्य गुळानिच ।
रौप्यं लवणमित्याहुः दशदानाः प्रकीर्तिताः ॥

॥ अथ गोदानमंत्रः ॥

गवामंगेषु तिष्ठन्ति भुवनानि चतुर्दश ।
तस्मादस्य प्रदानेन अतश्शांतिं प्रयच्छमे ॥

॥ भूदानमत्रंः ॥

सर्वसस्याश्रयाभूमिः वराहेण समुद्धृता ।
अनंत सस्यफलदा अतश्शांतिं प्रयच्छमे ॥

॥ तिलदानमन्त्वः ॥

तिलाः पापहरानित्यं विष्णोर्देहसमुद्भवाः ।
तिलदानादसद्यंमेपापं नाशय केशव ॥

॥ हिरण्यदानं ॥

हिरण्यगर्भ गर्भस्थं हेमबीजंविभावसोः ॥
अनन्तपुण्यफलदं अतश्शांतिं प्रयच्छमे ।

॥ आज्यदानमंत्रः ॥

कामधेनोस्समुद्भूतं सर्वक्रतुपुसंस्थितं ।
देवानां आज्यमाहारं अतश्शांतिं प्रयच्छमे ॥

॥ वस्त्रदानं ॥

शीतावातोष्ण संत्राणां लज्जायाः लक्षणंपरं ।
देहालंकरणं वस्त्रं अतश्शांतिं प्रयच्छमे ॥

॥ धान्यदानं ॥

धान्यं करोति दातारं इहलोके परत्रच ।
प्राणिनां जीवनंधान्यं अतश्शांनि प्रयच्छमे ॥

॥ गुळदानं ॥

इक्षुखंडसमुद्भूतं सर्वप्राणिमनोहरं ।
सर्वपापक्षयं तस्मादतश्शांतिं प्रयच्छमे ॥

॥ रौप्यदानं ॥

रुद्रनेत्रसमुद्भूतं रजतं पितृवल्लभं ।
तस्मादस्यप्रदानेन अतश्शांतिं प्रयच्छमे ॥

॥ लवणदानं ॥

रसानांअग्रजंश्रेष्ट लवणंबलवर्धनं ।
तस्मादस्यप्रदानेन अतश्शांतिं प्रयच्छमे ॥

॥ तदुक्तंस्कान्दपुराणेश्लोकः ॥
यतयेकांचनंचैव वानप्रस्थायवासांसि ।
ग्रहस्थायच भिक्षांच तांबूलंब्रह्मचारिणे ।
अविचार्थैव योदद्यात्दाताच नरकंव्रजेत् ॥

॥ माघस्नानविधिः ॥

॥ पादौप्रक्षाल्याचम्य ॥

शुक्लांबरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजं ।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्व विघ्नोप शांतये ॥

(ओंभूः+भूभुर्वस्सुवरो) ममोपात्त समस्त दुरित क्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं अपवित्रः पवित्रोवा+समस्तपाप क्षयार्थं माघस्नानमहं करिष्ये

॥ इति संकल्पश्लोकः ॥

माघमासे रटत्यापः किंचिदभ्युदितेरवौ ।
ब्रह्मघ्नंवा सुरापंवा कंपतंतं पुनीमहे ॥ १ ॥

मकरस्थेरवौमाघे गोविंदाच्युतमाधव ।
अनेन माघस्नानेन मे देव यथोक्त फलदोभव ॥ २ ॥

कृष्णाच्युत निमज्जामि प्रभासेस्मिन् शुभोदके ।
अनेन माघस्नानेन सुप्रीतो मांसमुद्धर ॥ (इति स्नात्वा.)

॥ अर्घ्यश्लोकः ॥

तपस्यर्कोदये माघे स्नाताहं विधिपूर्वकं ।
माधवाय मयादत्तं अर्घ्यं सम्यक् प्रसीदतु ॥

माधवाय नमः इदं अर्घ्यं (त्रिः)

सवित्रे प्रसवित्रेच परंधाम्नेनमोस्तुते ।
त्वत्तेजसा परिभ्रष्टं पापं यातुसहस्रधा ॥ २ ॥

सवित्रे नमः इदमर्घ्यं (त्रिः)

गंगायमुनायोर्मध्ये यत्रगुप्ता सरस्वती ।
त्रैलोक्यवंदितेदेवी त्रिवेण्यर्घ्यं नमोस्तुते ॥ ३ ॥

त्रिवेण्यैनमः इदमर्घ्यं (त्रिः)

दिवाकर जगन्नाथ प्रभाकर नमस्तुते ।
स्नानं संपूर्णतां यातु माघस्नानं मयाकृतं ॥

(इति प्रार्थना)

॥ फलदानं ॥

महाविष्णु स्वरूपस्य ब्राह्मणस्य इदमासनं ।

हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः अनंतपुण्यफलदं अतश्शातिं प्रयच्छमे इदंफलं सदक्षिणाकं सतांबूलं मम माघस्नान साद्गुण्यं कामयमानः महाविष्णुस्वरूपाय ब्राह्मणाय तुभ्यमहं संप्रददेनमम प्रतिगृह्णामि.

॥ इति माघस्नानविधिः ॥

॥ अथ समुद्रस्नानविधिः ॥

शुक्लांब्ररधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजं ।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्व विघ्नोप शांतये ॥

ओंभूः+भूर्भुवस्वरों ममोपात्त+प्रीत्यर्थं अपवित्रः पवित्रोवा+पुण्य-कालेमहोदधि स्नानमहं करिष्ये.

रामेणयाकृता रेखाधनुषाक्षारसागरे ।
मुक्तिस्तद्दर्शनादेव नजानेस्नानजंफलं ॥ १ ॥

पिप्पलाद समुत्पन्ने कृत्ये लोकभयंकरि ।
सैकतं तेमयादत्तं आहारार्थं प्रकल्पितं ॥ २ ॥

विश्वाचीच घृताचीच विश्वयोने विशांपते ।
सान्निध्यं कुरुतदेव सागरे लवणांभसि ॥ ३ ॥

नमस्ते विश्वगुप्ताय नमोविष्णुरपापंते ।
नमोजलधिरूपाय नदीनांपतयेनमः ॥ ४ ॥

सर्वरत्नमयश्रीमन् सर्वरत्नकराकर ।
सर्वरत्नप्रदानत्वं ग्रहाणार्घ्यमहोदधे ॥

नदीनां सर्वासां पित्रे जुहुताविश्वकर्मणे विश्वाहा मर्त्युहवः । इति सैकतंदत्वा प्रार्थय ॥ महोदधयेनमः ॥ इदमर्घ्यं (त्रिः)
स्नात्वा अथ दर्शनं । वेदादयोवेद वसिष्ट योनिः सरित्पतिः सागर रत्नयोनिः । अग्निश्च ते तेज इळाश्च तेजः रेतोधा विश्वममृतस्य नाभिः । जितंते अन्याभि रसमानमद्भिः । याःकाश्च सिंधुप्रविशंत्यापः सर्पोजीर्णामिवत्वचं । जहामि पापं शरीरान् । शिरस्कोभ्युपेत्य ॥

॥ तर्पणसंख्या (श्लो) ॥

पिप्पलादिकविंकण्वं कृतांतं जीवितेश्वरं ।
मन्युंच काळरात्रिंच विद्याश्चाहर्गणेश्वरं ॥ १ ॥

वसिष्टं वामदेवञ्च जाबालिमथ काश्यपं ।
वाल्मीकिं नारदंचैव पराशरमुमापतिं ॥ २ ॥

॥ अथ तर्पणं ॥

पिप्पलादिं तर्पयामि–कविं तर्पयामि कण्वन्तर्पयामि–कृतान्तं तर्पयामि +जीवितेश्वरं तर्पयामि–मन्युं तर्पयामि–काळरात्रिं तर्पयामि–विद्यां तर्पयामि अहस्तर्पयामि–गणेश्वरं तर्पयामि वसिष्टं तर्पयामि–वामदेवं तर्पयामि जाबालि तर्पयामि–काश्यपं तर्पयामि–वाल्मीकिं तर्पयामि–नारदं तर्पयामि–पराशरं तर्पयामि–उमापतिं तर्पयामि ।

॥ अथ प्रार्थना ॥

राजाधि राजाय प्रसह्य साहिने । नमोवयं वैश्रवणाय कुर्महे समेकामान् कामकामायमह्यं । कामेश्वरो वैश्रवणोददातु कुबेराय वैश्रवणाय महाराजाय नमः ॥

इति समुद्रस्नानविधिः

॥ क्षेत्रपिंडविधिः ॥

अथ क्षेत्रपिंडविधिः ॥

अर्घ्यमावाहनंचैव द्विजांगुष्ठनिवेदनं ।
विकिरं पिंडदानंच तीर्थेपंचविवर्जयेत् ॥

तीर्थश्राद्धं अन्नेनकृतं यदिपिंडप्रदानंते अन्नपिंडेन यथाप्रकारं क्षेत्रपिंडं अनन्तरं महाळयवत् तिलतर्पणञ्च कुर्यात् ॥

हिरण्येन कृतंयदि अनन्तरं तिलाक्षतेन क्षेत्रपिंडं तर्पणञ्च कुर्यात् ॥

॥ तीर्थश्राद्धविधिः ॥

तीर्थश्राद्धांगं क्षेत्रपिंडं करिष्येति संकल्प्य ।

अस्मत्कुले मृतायेच गतिर्येषांनविद्यते ॥

आवाहयिष्ये तान् सर्वान् इदमस्तुतिलोदकं । एवंदक्षिणाभि मुखस्सन्–प्राचीनावीति भूत्वा सव्यज्ञान्वाच्य तिलोदकं गृहीत्वा चतुर्षु स्थानेषु निनयेत् आब्रह्मणोयेपि तृवंशजा तामातुस्तथावंशभवा मदीयाः । वंशद्वयेस्मिन् ममदास भूता भृत्यास्तथैवाश्रृत सेवकाश्च । मित्राणि सख्यः पशवश्चवृक्षाः स्पृष्टाश्च दृष्टाश्च कृतोपकाराः । जन्मान्तरेयेमम. संगताश्च तेभ्भः स्वधापिंडं अहंददामि । इति तिलसंयुक्त तंडुलंगृहित्वा पिंडप्रदानरीत्या प्रथमस्थानेदद्यात् ॥

पितृवंशेमृतायेच मातृवंशेतथैवच ।
गुरुश्वशुरवंधूनां येचान्येबांधवामृताः ॥

येमेकुले लुप्तपिंडा पुत्रदार विवर्जिताः ।
क्रियालोपहताश्चैव जात्यंधाः पंगवस्तथा ॥ १ ॥

विरूपाआमगर्भाश्च ज्ञाताज्ञाताः कुलेमम ।
तेषांपिंडंमयादत्तं अक्षय्यमुपतिष्ठतु ॥ २ ॥

असिपत्रवनेघोरे कुंभिपाकेच रौरवे ।
तेषामुद्धरणार्थाय इमम्पिंडं ददाम्यहं ॥ ३ ॥

अतीतकुलकोटीनां येषांदाता कुलेनहि ।
धर्मपिंडोमयादत्तः अक्षय्यंउपतिष्ठतु ॥ ४ ॥

उत्सन्नकुलकोटीनां सप्तद्वीपनिवासिनां ।

आब्रह्मभुवनान् लोकानिदमिदमस्तुतिलोदकं इति चतुर्षु तंडुलपिंडेषु तिलोदकं निनयेत् । आब्रह्मस्तंबपर्यतं यत्किंचित्सचराचरं । मयादत्तेन तोयेन तृप्तिमेवाभि गच्छतु आब्रह्मस्तंबपर्यतं देवर्षि पितृमानवाः तृप्यन्तुपितरस्सर्वे मातृमाता महादयः इतिपिंडान् प्रार्थ्ययेकेच प्रेतरूपेण वर्ततेपितरो मम तेसर्वे तृप्तिमायांतु कुशपृष्ठैस्तिलोदकैः । इति दर्भमूलेन चतुर्षुपिंडेषु रेखां कुर्यात् । पिंडान्गृहित्त्वा जलेप्रक्षिप्य । आचम्य अथ तिलतर्पणं महाळयवत् कुर्यात् ।

॥ इति क्षेत्रपिंडविधिः संपूर्ण ॥

॥ शुभमस्तु ॥

॥ अथ सेतुस्नानफलं ॥

सेतुस्नानेन धर्मस्यात्सेतुस्नानादघक्षयः ।
सेतुस्नानं द्विजश्रेष्ठाः सर्वकाम फलप्रदं ॥

सेतुस्नानेन सर्वेषां नश्यंते पापराशयः ।
वर्धते धर्मराशिश्च शुक्लपक्षे यथाशशि ॥

॥ भेताळतीर्थस्नानफलं ॥

भेताळवरदंतीर्थं नभूतं नभविष्यति ।
स्वर्गं प्रयांतिते सर्वे पितरश्चापि तर्पिताः ॥

॥ अर्धोदय महोदय स्नानफलं ॥

यस्स्नायाद्धनुष्कोटावर्द्धोदय महोदये ।
तस्य वश्यास्त्रयोदेवाः ब्रह्माविष्णुमहेश्वराः ॥

॥ अथ ग्रहणस्नानफलं ॥

चंद्रसूर्योपरागेषु धनुष्कोट्यावगाहनं ।
ब्रह्महत्यादिपापानां प्रायश्चित्तमितीरितं ॥

॥ माघशिवरात्रिस्नानफलं ॥

तदुक्तं स्कांदपुराणे । रामनाथ धनुष्कोट्यां माघमासे नरस्तुयः ।
स्नात्वा रतोशिवरात्रीच निराहारो जितेंद्रियः ॥

॥ इति महासंकल्पसंपूर्ण ॥

॥ श्रीरस्तु ॥

॥ रामनाथायनमः ॥

॥ श्री रामनाथाचे स्तोत्ररत्नमाला ॥

॥ अथ महा स्तोत्ररत्नमालाप्रारंभः ॥

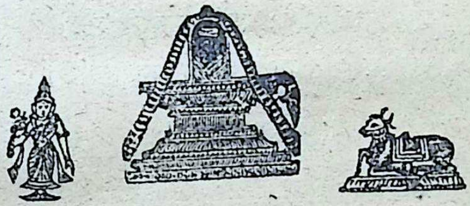

अगस्त्यादिमुनिवरैः रामचंद्राय भणितलिंगस्थापनमुहूर्तकालः तदुक्तं स्कांदपुराणे श्लोकाः ॥

राम राम महाबाहो कालोह्यत्येतिसांप्रतं ।
जानक्यायत्कृतंलिंगं सैकतं लीलयाविभो ॥ १ ॥

तल्लिंगं स्थापयस्वाद्य महालिंगमनुत्तमम् ।
श्रुत्वैतद्वचनंरामो जानक्यासहसत्वरं ॥ २ ॥

मुनिभिस्सहितः प्रीत्याश्शतकौतुकमंगळं ।
ज्येष्ठेमासे सितपक्षे दशम्यां बुधहस्तयोः ॥ ४ ॥

गरजीचव्यतीपाते कन्याचंद्रे वृषेरवौ
दशयोगे महापुण्य गंधमादनापर्वते ॥ ५ ॥

श्रीरामचंद्र लक्ष्मण श्रीजानकी ब्रह्मेंद्रादिदेव मुनि ऋषि राक्षस वानर प्रमुख कृत श्रीरामनाथाचे स्तत्रोरत्नमाला ॥

सेतुनाथंमहादेवं लिंगरूपधरंहरं ।
ईशानं कृत्तिवसनं गंगाचंद्रकळाधरं ॥

रामोपिस्थापयामास शिवलिंगमनुत्तमम् ।
लिंगस्थंपूजयामास राघवस्सांबमीश्वरं ॥ ६ ॥

लिंगस्थस्समहादेवः पार्वत्यासहशंकरः ।
प्रत्यक्षमेव भगवान् दत्तवान् वरमुत्तमं ॥ ७ ॥

॥ श्रीरामचंद्रः ॥

नमोमहात्मनेतुभ्यं महामायायशूलिने ।
स्वपदांबुजभक्तार्तिहारिणे सर्वहारिणे ॥ १ ॥

नमोदेवादिदेवाय रामनाथायसाक्षिणे ।
नमोवेदांत वेद्याय योगिनांतत्वदाइने ॥ २ ॥

सर्वदानंद पूर्णाय विश्वनाथाय शंभवे ।
नमोभक्तभयच्छेदहेतवे पादांबुजरेणवे ॥ ३ ॥

नमस्तेखिलनाथाय नमस्साक्षात्परात्मने ।
नमस्तेद्भुतवीर्याय महापातकनाशिने ॥ ४

काल कालाय कालाय कालातीतायतेनमः ।
नमोविद्यानिहंत्रेते नमः पापहरायच ॥ ५ ॥

नमस्संसारतप्तानां तापनाशनहेतवे ।
नमोमद्ब्रह्महत्यायनाशिने गरळाशिने ॥ ६ ॥

नमस्तेपार्वतीनाथ कैलासनिलयाव्यय ।
गंगाधरविरूपाक्ष रक्षमांसकलापदः ॥ ७ ॥

तुभ्यंपिनाकहस्ताय नमोमदनहारिणे ।
भूयो भूयो नमस्तुभ्यं सर्वावस्थासु सर्वदा ॥ ८ ॥ इति

॥ अथ श्रीलक्ष्मणकृत स्तोत्र (श्लोः) ॥

———o———

नमस्तेरामनाथाय त्रिपुरघ्नायशंभवे ।
नमोग्राय भीमाय महादेवायसाक्षिणे ॥ १ ॥

सर्वज्ञाय वरेण्याय वरदाय वरायते ।
श्रीकंठाय नमस्तुभ्यं पंचपातकभेदिने ॥ २ ॥

नमस्तेस्तुपरानंद सत्याविज्ञानरूपिणे ।
नमस्ते भवरोगघ्नस्थायूनां पतयेनमः ॥ ३ ॥

पतये तस्कराणांते वपानांपतयेनमः ।
गणानांपतयेतुभ्यं विश्वरूपाय साक्षिणे ॥ ४ ॥

तत्र तत्र पदद्वंद्वेभवतो भक्तिरस्तुमे ।
असन्मार्गे गतिर्माभूद्भवतः कृपयाविभो ॥ ५ ॥

पार्वती जीवितेशाय गणेशस्कंद सेविने ।
नमस्तेसूर्य चंद्राग्निलोचनाय कपर्दिने ॥ ६ ॥

नमश्शिवाय सोमाय मार्कंडेय भवाच्छिदे ।
नमस्सर्वप्रपंचस्य सृष्टिस्थित्यंतहेतवे ॥ ७ ॥ इति

। श्री पर्वतवर्धनि ।

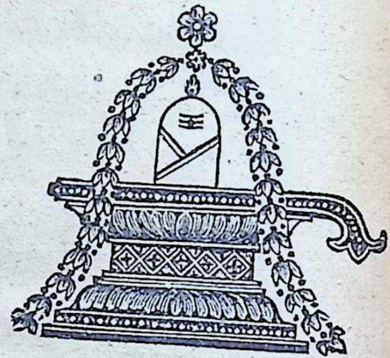

। श्री रामनाथः ।

॥ अथ श्रीसीताकृत (श्लो) ॥

परमकारण शंकरधूर्जटेगिरिसुता स्तनकुंकुमशोभित ।
ममपतौ परिदेहिमतिंसदा नविषमांतरपुरुषगोचरां ॥ १ ॥

गंगाधरविरूपाक्ष नीललोहित शंकर ।
रामनाथनमस्तुभ्यं रक्षमां करुणानिधे ॥ २ ॥

नमस्ते देवदेवेश नमस्तेकरुणाकर ।
नमस्तेभवभीतानां भवभीति विमर्दन ॥ ३ ॥

नाथत्वदीय चरणांबुजचिंतनेन ।
निर्धूयभास्कर सुताह्वयमाशुकंभो ॥

नित्यत्वमाशु गतवान् समृकंडुपुत्रः ।
किंवानसिध्यति तवाश्रयतांपरेश ॥ ४ ॥

परेश परमानंद शरणागत पालक ।
पातिव्रत्यं मम सदादेहि तुभ्यं नमोनमः ॥ ५ ॥

देव देव जगन्नाथ रामनाथकृपानिधे ।
त्वत्पादांबोरुह गतानिश्चलाभक्तिरस्तुमे ॥ ६ ॥

नमस्सद्भावरूपाय रामनाथायशंभवे । इति

॥ अथांगदः (श्लो) ॥

यस्यभासाजगद्भाति यत्प्रकाशंविनाजगत् ।
नभासते नमस्तस्मै रामनाथायशंभवे ॥

॥ अथ जांबवान् (श्लो)

सर्वानंदो यदानंदो नचते परमार्थतः ।
नमस्तुभ्यं रामनाथ परमानंदरूपिणे ॥

अथ नीलः (श्लो)

यद्देशकालदिग्भेदैरभिन्नं सर्वचाद्वयं ।
तस्मैरामेश्वरायास्मै नमोभिन्नस्वरूपिणे ॥

॥ नलः (श्लो) ॥

ब्रह्माविष्णुमहेशान नादविद्याविजृंभित ।
नमोविद्या विहीनाय तस्मै रामेश्वरायते ॥

॥ कुमुदः ॥

यस्यरूप परिज्ञानात्कार्याणां परमाणवः ।
कल्पिताः कारणत्वेन तार्किकैः परमास्तिकैः ॥ १ ॥

तमहं परमानंदं रामनाथं महेश्वरं ।
आत्मरूपतयानित्यं उपास्ते सर्वसाक्षिणं ॥ २ ॥

॥ गवाक्षः (श्लो) ॥

अज्ञानपाशवद्धानां पशूनां पापमोचनं ।
रामेश्वरं शिवं शांतमुपैमि शरणंसदा ॥

॥ गवयः ॥

नमामि जगदाधारं चंद्रचूडमुमापतिं ।
रामनाथंशिवंदेवं संसारमयभेषजं ॥

॥ शरभः ॥

अंतःकरणमात्मेति यदज्ञानाद्विमोहितैः ।
भज्यंते रामनाथं तमात्मानं प्रणमाम्यहं ॥

॥ गंधमादनः (श्लो) ॥

रामनाथमुमानाथं गणनाथं त्रियबंकं ।
सर्वपातकशुध्यर्थं मुपास्तेजगदीश्वरं ॥

॥ सुग्रीवः (श्लो) ॥

संसारांभोधिमध्ये मांजन्ममृत्युजराह्रदे ।
पुत्रदार धनक्षेत्र वीचिमाला समाकुले ॥ १ ॥

मज्जद्ब्रह्मांडषंडेच पतितं सप्तसागरे ।
क्रोशंतंरक्षमां नाथ रामनाथ नमस्तुते ॥ २ ॥

॥ विभीषणः (श्लो) ॥

संसारवनमध्येमांनिविष्टं निजमार्गतः ।
शोभनां पदवीं शंभोदेहि रामेश्वराधुना ॥

॥ सर्वे वानराः (श्लो) ॥

निम्नांवंद्येषु सर्वत्र जनित्वा योनिषु प्रभो ।
कुंभीपाकादिनरके पतित्वाच पुनस्तथा ॥ १ ॥

जनित्वाच पुनर्योसौ कर्मशेषेण कुत्सति ।
संसारे पतितानस्मान् रामनाथ दयानिधे ॥ २ ॥

अनादरानवशान् दीनान् क्रोशंतान् पाहिशंकर ।
नमस्तेस्तु दयासिंधो रामनाथ महेश्वर ॥ ३ ॥

॥ अथ ब्रह्मेंद्रादयः । ब्रह्मा (श्लो) ॥

नमस्तेलोकनाथाय रामनाथाय शंभवे ।
प्रसीद मम सर्वेश ममाविद्याविनाशय ॥ १ ॥

॥ इंद्रः (श्लो) ॥

यस्यशक्तिरुमादेवी जगन्माता त्रयामया ।
तमहं शंकरं वंदे रामनाथं उमापतिं ॥

॥ यमः (श्लो) ॥

पुत्रौ गणेश्वरस्कंदौ वृषःयस्यच वाहनः ।
तंवै रामेश्वरं वंदे सर्वाज्ञान निवृत्तये ॥ १ ॥

यस्यपूजा प्रभावेनजित मृत्युर्मृकंडुजः ।
मृत्युंजयमुपास्येहं रामनाथं सदाशिवं ॥ २ ॥

॥ कुबेरः (श्लो) ॥

अहीशविलसत्कर्ण कुंडलाभरणायच ।
लक्षारुणशरीराय नमोरामेश्वरायवै ॥

॥ आदित्यः (श्लो) ॥

नमस्तेस्तु महादेव रामनाथ त्रियंबक ।
दक्षाध्वरविनाशाय नमस्ते पाहिमांशिव ॥

॥ चंद्रः (श्लो) ॥

नमस्ते भस्मदिग्धाय शूलिने सर्वमालिने ।
रामनाथदयांभोधे सर्वपापहरायते ॥

॥ अग्निः (श्लो) ॥

इंद्राद्याखिल दिक्पाल संसेवित पदांबुज ।
रामनाथाय शुद्धाय नमोदिग्वाससे सदा ।

॥ वायुः (श्लो) ॥

हरायनिजरूपाय व्याघ्रचर्मधरायच ।
रामनाथनमस्तुभ्यं ममाभीष्टप्रदोभव ॥

॥ ब्रहस्पतिः (श्लो) ॥

अहंतासाक्षिणेनित्यं प्रत्यगद्वयवस्तुने ।
रामनाथ ममाज्ञान मद्यनाशयते नमः ॥

॥ शुक्रः (श्लो) ॥

वंचकानामलभ्याय महामंत्रार्थरूपिणे ।
नमोद्वैतविहीनाय रामनाथाय शंभवे ।

॥ अश्विनौ (श्लो) ॥

आत्मरूपतयानित्यं योगिनांपतेहृदि ।
अनन्यभाववेद्याय नमस्तेराघवेश्वर ॥

॥ अगस्त्यः (श्लो) ॥

आदिदेव महादेव विश्वेश्वर शिवान्वय ।
रामनाथांबिका नाथप्रसीद वृषभध्वज ॥

अपराध सहस्रंमे क्षमस्वविधुशेखर ।
ममाहमिति पुत्रादौ अहंतांममोचय ॥

॥ सुतीक्ष्णः (श्लो) ॥

क्षेत्राणि रत्नानि धनानि दाराः मित्राणि वस्त्राणि महाश्वपुत्राः ।
नैवोपकारायहि रामनाथमह्यं प्रयच्छस्व मतोविरक्तिं ॥

॥ विश्वामित्रः (श्लो) ॥

श्रुतानि शास्त्राणि अपनिष्कळानि ।
त्रय्यप्यधीतानी फलानिनूनं ॥

त्वयीश्वरेचेन्नभवेद्धिशक्ति ।
श्रीरामनाथे शिवदेशिवेहरे ॥

॥ अथ गालवः (श्लो) ॥

दानानि यज्ञानि यमास्तपांसिगंगादितीर्थेषु निमज्जनानि ।
रामेश्वरत्वांननमयंति येतुव्यधानितेपामितिनिश्चयोत्र ॥

॥ वशिष्टः (श्लो) ॥

कृतानि पापान्यखिलानि लोकास्त्वामेव रामेश्वर भक्तियुक्तः ।
रमेत्चेत्तानिलयंव्रजेयुः यदांधकारो रवितेजसैव ॥

॥ अत्रिः (श्लो) ॥

दृष्ट्वापि रामेश्वरमेकदापि स्पृष्ट्वानमस्कृत्यभवंतमीश ।
पुनर्नगर्भंसनरः प्रयायात्किंत्वद्धयंते लभतेस्वरूपं ॥

॥ आंगीरसः (श्लो) ॥

योरामनाथं मनुजोभवंतमुपेत्यबंधून् प्रणमन्स्मरेत ।
संतारयेत्तापि सर्वपापात्किमद्भुतं तस्यकृतार्थतायां ॥

॥ गौतमः (श्लो) ॥

श्रीरामनाथेश्वर मूढमादव्यक्तभूतं परमेशतत्वं ।
त्वत्पादमूलं भजतां नृणां येसेवान्प्रकुर्वन्तिहितेपिधन्याः ॥

॥ शतानंदः [श्लो]

वेदांत विज्ञान रहस्य विद्भिर्विज्ञेयमेतद्धीमुमुक्षुभिस्तु ।
शास्त्राणि सर्वाणि विहाय देवत्वत्सेयनं यद्रघुवीरनाथ ॥

॥ भृगुः [श्लो] ॥

रामनाथ तवपादपंकज द्वंद्ववंदन विधूतकल्मषः ।
निर्भयं व्रजति सत्सुखाद्धयंत्वां स्वयं प्रभुमतीवचिद्धनं ॥

॥ कुत्सः [श्लो] ॥

रामनाथतवपादसेवसं भोगमोक्षवरदंनृणां ।
रौरवादि नरकप्रणाशनं कःपुमान्नभजते रसग्रहः ॥

॥ काश्यपः [श्लो] ॥

रामनाथतचपादसेविनां किंव्रतैरुततपोभिरध्वरेः ।
वेदशास्त्रजपचिंतयाचकिं स्वर्गसिंधुपयसाचकंफलं ॥

॥ अंगिराः [श्लो] ॥

रामनाथत्वमागत्यशीघ्रं ममोत्क्रांतिकाले भवान्याचसाकं ।
मांप्रापयस्वात्मपदारविंदंविशोकं विमोहंसुखं चित्स्वरूपं ॥

॥ गंधर्वाः [श्लो] ॥

रामनाथत्वमस्माकं मज्जतांभवसागरे ।
अपारे दुःखकल्लोलेनत्वत्तोनागतिर्हीनः ।

॥ किन्नराः [श्लो] ॥

रामनाथ भवारण्ये व्याधिव्याघ्रभयानके ।
त्वामंतरेण नास्माकं पदवीदर्शकोभवेत् ॥

॥ यक्षाः [श्लो] ॥

रामनाथेंद्रियारातिर्बाधको दुस्सहस्सदा ।
तंविजेतुं सहायस्त्वं अस्माकं भवधूर्जटे ॥

॥ नागाः [श्लो] ॥

अचिंत्यमहिमानं त्वांरामनाथ वयंकथं ।
स्तोतुमल्पधियश्शक्ता भविष्या मोंबिकापते ॥

॥ किंपुरुषाः [श्लो] ॥

नानायोनौचजननं मरणंचाप्यनेकशः ।
विनाशाय तदज्ञानं रामनाथनमोस्तुते ॥

॥ विद्याधराः [श्लो] ॥

अंबिकापतये तुभ्यमसंगाय महात्मने ।
नमोस्तु रामनाथाय प्रसीदवृषभध्वज ॥

॥ वसवः [श्लो] ॥

रामनाथ गणेशाय वृंदार्चितांघ्रये ।
गंगाधराय शर्वाय नमस्तेपाहिनस्सदा ॥

॥ विश्वेदेवाः [श्लो] ॥

स्वाप्तिमात्रैक निष्ठानांमुक्तिदाय सुयौगिनां ।
रामनाथाय सांबाय नमोस्मानूरक्ष शंकर ॥

॥ मरुतः [श्लो] ॥

परतत्वाय तत्वानां तत्वभूतायवस्तुतः ।
नमस्तेरामनाथाय स्वस्वभावाय शंभवे ॥

॥ साध्याः [श्लो] ॥

स्वातिरिक्तविहीनाय जगत्सुप्तिप्रदायिने ।
रामेश्वराय देवाय नमोविद्याविभेदिने ।

॥ वानराः [श्लो] ॥

सच्चिदानंदसंपूर्णं द्वैतवस्तुविवर्जितं ।
ब्रह्मात्मानं स्वयंभासमादिमध्यांतवर्जितं ॥ १ ॥
अविक्रियं असंगंच परिशुध्धं सनातनं ।
आकाशादिप्रपंचानां साक्षिभूतंपरात्परं ॥ २ ॥
प्रमातीतं प्रमाणनामपिबोध प्रदायिनं ।
आविर्भावतिरोधानं संकोचरहितंसदा ॥ ३ ॥
निर्लेपपरमानंदं निरस्तसकलंप्रियं ।
भूमानंदमहात्मानं चिद्रूपं भोगवर्जितं ॥ ४ ॥
रामनाथवयंसर्वे सर्वपातकशुद्धये ।
चिंतयामस्सदाचित्ते स्वात्मानंदबुभुत्सवः ॥ ५ ॥

रक्षास्मान्करुणासिंधो रामनाथनमोस्तुते ।
रामनाथाय रुद्राय नमस्संसार हारिणे ॥

॥ विभिषण सचीवः ॥

वरदाय वरेण्याय त्रिनेत्राय त्रिशूलिने ।
योगध्येयाय नित्याय रामनाथायते नमः ॥

ब्रह्माविष्णवादिरूपेण विभिन्नाय स्वमायया ।

॥ स्तोत्ररत्नमाला संपूर्ण ॥

॥ पाषाण दानमंत्रः [श्लो] ॥

पप्पलादात्समुत्पन्ने कृत्तेलोकभयंकरी ।
पाषाणंतेमयादत्तं आहारार्थप्रकल्पय ॥ इति पाषाणदानं

॥ सान्निध्यप्रार्थना मंत्र [श्लो] ॥

विश्वाचीत्वंधृताचीत्वं विश्वयोनेविशांपेते ।
सान्निध्यंकुरुमेदेव सागरेलवणांभसि । इति सान्निध्यंप्रतिमतंव्ये

॥ नमस्कारमंत्रः ॥

नमस्तेविश्वगुप्ताय नमोविष्णो अपांपते ।
नमोहिरण्य श्रृंगाय नदीनां पतये नमः ॥
समुद्राय वयुनाय । इति उच्चस्वरैः नमंतव्यं ।

॥ अर्घ्यमंत्रः [श्लो] ॥

सर्वरत्नमयश्रीमन् सर्वरत्नाकरायच ।
सर्वरत्नप्रदानस्त्वं गृहाणार्घ्यं महोदधे ॥

॥ अनुज्ञापन मंत्रः [श्लो] ॥

अशेषजगदाधार शंकचक्रगदाधर ।
देहिदेव ममानुज्ञांयुष्मत्तीर्थनिषेवणे ॥

॥ प्रार्थना मंत्रः [श्लो] ॥

प्राच्यादिशीवसुग्रीवं दक्षिणस्यानलंस्मरेत् ।
प्रतीच्यांमैन्दं नामानमुदीच्यांद्विविधंतथा ॥

रामंच लक्ष्मणंचैव सीतामपियशस्विनीं ।
अंगदंवायुसूनुंच स्मरेन्मध्ये विभीषणं ॥

पृथिव्यांयानितीर्थानि प्रविशस्त्वां महोदधे ।
स्नातस्यमेफलंदेहि सर्वस्नात्राहीमांहिनः ॥

ब्रह्मलोकमवाप्नोति जायतेनेहवैपुनः ।
सर्वेषामपिपापानां प्रायश्चित्तंभवेत्ततः ॥

प्रह्लादं नारदंव्यासमंबरीषं शुकंतथा ।
अन्यांश्चभगवत्भक्तान् चिंतयेदेकमानसा ॥

॥ अथ महालक्ष्मीस्तोत्रं [श्लो] ॥

नमोदेविजगन्नाथे विष्णुवक्षस्थलालये ।
सिध्यै पुष्टयै स्वधायैच स्वाहायै सततंनमः ॥ १ ॥

संधायैचधाऽयै भूत्यैनमोनमः ।
श्रद्धायैचैवमेधायै सरस्वत्यैनमोनमः ॥ २ ॥

यज्ञविद्येमहाविद्ये गुह्यविद्येतिशोभिने ।
आत्मविद्येच देशमुक्तिदे सर्वदेहिनां ॥ ३ ॥

त्रयारूपेजगन्मातः जगद्रक्षाविधायिनि ।
रक्षमांकृपयाद्यष्ट्या सृष्टिस्थित्यंतकारणी ॥ ४ ॥

भूयोभूयोनमस्तुभ्यं ब्रह्मसूत्रेमहेश्वरी ।

प्रतिज्ञामकरोद्रामः सीतालक्ष्मणसंयुतं ॥
स्नानकालेमनुष्याणां महापातक कोटयः ।
तक्षणादेवनश्यंति यास्यंत्यण्यच्युतंपदं ॥

निमिषंनिमिषार्धंवा । सेतौतिष्ठतियोनरः !
तद्दृष्टिंगोचरंगंतुमशकाः यमकिंकराः ।

स्नानेन यानिपापानि ननश्यंति द्विजोत्तमाः
तानिसर्वाणिनिनश्यंति सेतुस्नानेनॅनिश्चितं ॥

सर्वाणिपापानिनश्यंति रामसेतुनिमज्जनात् ।
ब्रह्माविष्णुश्चरूद्रश्च कीर्तयंत्यत्र त्रिमूर्तयः ॥

इदंपवित्रंपापघ्नं श्रुतिभिर्युपब्रंहितं ।
सम्मतं सर्वधर्माणां द्वैपायनमुनिप्रियं ॥

श्रोतव्यंपठितव्यंच आत्मनश्चैव इच्छिता ।
रामप्रतिष्टितंलिंगं यःपश्यंति नरस्सकृत् ॥

सनरोमुक्तिआप्नोति शिवसायुज्यरूपिणिं ।
तस्यस्मरणमात्रेण यमपीडादिनोभवेत् ॥

रामलिंगेश्वरलिंगंचयेयांति सकृन्नराः ।

दक्षिणांतुदिशौपुण्येराम सेतौविमुक्तिदे
धनुष्कोटिरीतिख्यातं तीर्थमास्तिमहत्तरं ॥

सर्वमंगळमांगल्यं सर्वाभिष्टफलप्रदं ।
पवित्राणां पवित्रंच तीर्थानांचमहोत्तमं ॥

॥ इति स्तोत्ररत्नमाला संपूर्ण ॥

१

वाल्मीकिविद्यापीठपुस्तकालयः

प्रत्यावर्तनतिथिः